

POROZUMIENIE DLA EDUKACJI

Spółeczne postulaty zmian w polskiej edukacji

Opracowanie zbiorowe moderatorów dyskusji
prowadzonych na portalu Nasza Edukacja
oraz podczas III Kongresu Polskiej Edukacji

Warszawa, listopad 2015

AUTORZY

Bożena Będzińska-Wosik
Marcin Bruszewski
Wojciech Dudziak
Zofia Dzik
Zofia Grudzińska
Grażyna Kilbach
Aneta Korzeniowska
Wojtek Kreft
Daria Nożyńska
Andrzej Okurowski
Elżbieta Piotrowska-Gromniak
Małgorzata Piotrowska-Skrzypek
Katarzyna Płaza
Anna Stokowska
Marzena Żylińska

Projekt i skład Kazimierz Pelczar

Partner publikacji

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
I. PRZYWÓDZTWO I INICJATYWY	8
Dyrektor-lider – zmiana poprzez przywództwo	8
Zmiana poprzez oddolne inicjatywy	13
Edukacja odpolityczniona i rozwijana długofalowo	14
II. BUDOWANIE RELACJI I SAMORZĄDNOŚCI	15
Partnerskie relacje i współpraca rodziców i nauczycieli	15
Partnerstwo i samorządność w szkołach	18
Otwarte szkoły	24
Wspieranie dobrych relacji w szkole	27
III. PROCESY EDUKACYJNE	29
Odejście od kanonu szkolnych przedmiotów	29
Modyfikacja formuły podstawy programowej	31
Ocenianie - nowe spojrzenie	33
Przemodelowanie obszaru testów i egzaminów	35
Efektywne wykorzystanie technologii w szkole	38
Skuteczne nauczanie języków obcych	41
Wspieranie uczniów z innych kultur	45
IV. WSPARCIE NAUCZYCIELI	46
Nauczyciele rozwijający swoje kompetencje	46
Start zawodowy młodych nauczycieli	48
Nowa formuła awansu zawodowego nauczycieli	51
V. SZKOŁA A POTRZEBY SPOŁECZNE	52
Malejąca liczba uczniów	52
Samorządy wobec nierówności edukacyjnych	54
Lepszy start ucznia na rynku pracy	56
VI. POZOSTAŁE POSTULATY	58
VII. Moderatorzy dyskusji	60

WSTĘP

„Porozumienie dla Edukacji” jest zestawem społecznie wypracowanych postulatów dotyczących zmian, jakich oczekujemy w edukacji.

My – tworzący edukację – uczniowie, rodzice, nauczyciele, dyrektorzy, samorządowcy i wszyscy zaangażowani.

Dokument „Porozumienie dla Edukacji” powstawał od czerwca do końca października 2015 r. Tworzony był przez zespół moderatorów, na podstawie wypowiedzi użytkowników portalu „Nasza Edukacja” oraz uczestników III Kongresu Polskiej Edukacji. Wśród wielu głosów poszukiwaliśmy wspólnych postulatów i propozycji.

Wierzymy, że „Porozumienie dla Edukacji” będzie ważnym – ponieważ wypracowanym społecznie – zestawem propozycji dla polityków, instytucji edukacyjnych, a także wszystkich tych, którzy mają wpływ na funkcjonowanie polskich szkół.

Wypracowany kapitał społecznych oczekiwań, prezentowany w niniejszym dokumencie, został przyjęty przez Ministerstwo Edukacji Narodowej jako wskazówki do przyszłych działań. W ten sposób to, co oddolne, łączy się z tym, co centralne.

Poniżej, przedstawiamy skrót głównych myśli, które pojawiły się w naszych dyskusjach – dotyczących wizji szkoły, kluczowych zauważanych problemów oraz najważniejszych proponowanych rozwiązań.

W kierunku szkoły

XXI w

Szkoła powinna być otwarta i innowacyjna. Otwarta, czyli angażująca uczniów, rodziców, nauczycieli, dyrektorów i całe swoje otoczenie do tego, aby uczyć i wychowywać. Innowacyjna, czyli inspirująca do korzystania z nowoczesnych technologii, mediów, szukająca nowych rozwiązań dla lepszej odpowiedzi na potrzeby uczniów i nauczycieli.

Szkoła XXI wieku to też szkoła, która rozwija kompetencje związane ze zdobywaniem i przetwarzaniem informacji, współpracą, komunikowaniem się, ucząca zarówno współdziałania, jak i odpowiedzialności za swój rozwój.

Bez szkoły skierowanej w stronę ucznia, oferującej mu coraz bardziej zindywidualizowane, nowoczesne i otwarte podejście, trudno mówić o nowoczesnym społeczeństwie, gospodarce, kulturze... Inwestycja w szkolnictwo jest inwestycją w nas wszystkich.

Problemy Ta prosta wizja szkoły jest realizowana na różnym poziomie w polskich szkołach. Mimo dobrych wyników w międzynarodowych testach PISA, które świadczą o wzroście kompetencji polskich uczniów w określonych obszarach, oraz mimo wdrażania licznych projektów systemowych polska edukacja nadal zmaga się z wieloma problemami. Jak wykazała społeczna dyskusja, ważnymi dla nas problemami są między innymi:

- 1) **zbytня centralizacja kluczowych zadań edukacji: rozbudowana podstawa programowa** funkcjonująca jako sztywny program utrudniający dostosowanie treści do potrzeb uczniów, podczas gdy wprowadzany na coraz wcześniejszych etapach edukacji system obligatoryjnych egzaminów zewnętrznych promuje rankingi oparte wyłącznie na osiągnięciach akademickich, obniżając w oczach wszystkich interesariuszy systemu wagę kompetencji społecznych i praktycznych;
- 2) mechanizmy, w wyniku których **dyrektorzy stają się bardziej administratorami zamiast liderami zmian** na poziomie szkoły - m.in. procedura obsadzania stanowisk dyrektorów (w małym stopniu oparta na głosie społeczności szkolnych) czy programy kształcenia dyrektorów (w małym stopniu uwzględniające rozwój umiejętności menedżerskich i przywódczych);
- 3) **niski prestiż zawodu nauczyciela** i dostrzegane w tej grupie zawodowej rozwarstwienie postaw: **stosunkowo nieliczni innowatorzy i dominująca grupa nauczycieli wciąż uprawiających konserwatywny styl nauczania;**
- 4) zróżnicowane **programy kształcenia nauczycieli, niedostatecznie uwzględniające nowoczesne potrzeby dotyczące kwalifikacji i umiejętności zawodowych;** brak realnego wsparcia nauczycieli już funkcjonujących w zawodzie;
- 5) **niewielkie zaangażowanie rodziców w życie szkół** - tam, gdzie aktywni przedstawiciele tej grupy chcą się włączyć, bywają zbywani i zniechęceni, a większość prezentuje postawę bierną lub roszczeniową;
- 6) **brak wystarczającej infrastruktury IT oraz szerokiej gamy wysokiej jakości cyfrowych materiałów edukacyjnych;**
- 7) pomimo licznych deklaracji, wciąż **niska autonomia szkół** zarówno wobec organów prowadzących i organów nadzoru pedagogicznego, jak i wobec centralnych ośrodków zarządzania.

Rozwiązania W ramach dyskusji pojawiło się ponad 100 postulatów zmian. Wśród nich można jednak wyodrębnić kluczowe, powtarzające się cele oraz potrzeby. Dziewięć kluczowych, postulowanych kierunków zmian polskiej edukacji. Oto one:

- **Zreformowanie systemów egzaminacyjnych** – odchodzenie od tzw. „testomanii” - m.in. poprzez zniesienie „Sprawdzianu szóstoklasisty” oraz wykorzystanie portfolio ucznia zamiast egzaminów w szkole podstawowej.
- **Zwiększenie autonomii szkół** - m.in. poprzez umożliwienie szkołom samodzielnego wyboru formuły oceniania oraz odchudzenie podstawy programowej.
- **Wspieranie dyrektorów jako liderów szkół, a nie wyłącznie administratorów** - m.in. poprzez zwiększenie nacisku na społeczny charakter wyboru dyrektora szkoły oraz rozwój kompetencji przywódczych dyrektorów w ramach ich kształcenia.
- **Wspieranie współpracy społeczności szkolnych** - m.in. poprzez ugruntowanie pozycji i promowanie rad szkół oraz wprowadzenie rad oświatowych.
- **Udoskonalenie programów kształcenia nauczycieli** - m.in. poprzez zwiększenie nacisku na nauczanie nowoczesnych metod kształcenia oraz wykorzystywanie technologii w edukacji.
- **Efektywne wykorzystywanie technologii w szkołach** - m.in. poprzez zwiększanie cyfrowych materiałów edukacyjnych, udostępnianych na zasadzie otwartych zasobów oraz dalszy rozwój szkolnej infrastruktury IT.
- **Zwiększenie społecznej kontroli nad długofalowym rozwojem polskiej edukacji** - m.in. poprzez powołanie Krajowej Rady Edukacji oraz opracowanie nowej ustawy o oświacie – Konstytucji Oświatowej.
- **Mądra odpowiedź na niż demograficzny** - m.in. poprzez zmniejszenie liczebności klas oraz przekazywanie małych szkół, przeznaczonych do likwidacji, w ręce organizacji pozarządowych.
- **Efektywniejsze nauczanie języków obcych** - m.in. poprzez oparcie kształcenia języków obcych głównie na nauce mówienia (komunikacji) oraz motywowanie do nauki języka poprzez zapoznavanie uczniów z obcą kulturą i ludźmi.

Postulowane rozwiązania wymagają różnego rodzaju interwencji. Jedne należy rozwiązać w sposób systemowy – za pomocą legislacji lub innego rodzaju regulacji na poziomie centralnym. Inne wymagają działań zmierzających do zmian świadomości społecznej, w celu stworzenia przestrzeni dla realnych ruchów oddolnych, wyrażających się w inicjatywach wspieranych na poziomie poszczególnych gmin lub szkół. Najczęściej jednak dopiero poprzez połączenie obu kierunków można liczyć na realną zmianę w systemie edukacji. Przedstawione kierunki zmian są omówione bardziej szczegółowo poniżej, w formie społecznie wypracowanych postulatów.

Dziękujemy za wspólną dyskusję i zapraszamy do lektury!

I. PRZYWÓDZTWO I INICJATYWY

Dyrektor-lider – zmiana poprzez przywództwo

Moderatorzy: *Aneta Korzeniowska, Zofia Dzik* – Fundacja Humanites

Przywództwo w oświacie, a w szczególności dobór, kształcenie i rozwój dyrektorów szkół jako liderów, a nie administratorów, w powiązaniu z ich autonomią mogą być kołem zamachowym zmiany całego systemu edukacji i realizacji wielu zgłaszanych od lat postulatów dotyczących pożądanej wizji szkoły, która powinna sprostać wymogom współczesnego dynamicznie rozwijającego się społeczeństwa i rynku pracy. Od jakości przywództwa w edukacji zależy, czy szkoła będzie zostawać w tyle, czy też wyprzedzać oczekiwania rynku w zakresie rozwoju kluczowych kompetencji młodego pokolenia. Zamiast wielu drobnych zmian warto postawić na jedną, która będzie katalizatorem zmiany całego systemu i będzie sprzyjać liczbie oddolnych inicjatyw w edukacji.

Ponad 90% dyskutantów na III Kongresie Polskiej Edukacji zgodziło się, że rola przywództwa w oświacie jest kluczowa w dzisiejszych czasach, i wskazało na uwarunkowania i regulacje prawne, które obecnie nie wspierają i nie sprzyjają rozwojowi przywództwa. Dlatego konieczne jest wprowadzenie systemowej zmiany w tym zakresie oraz zwiększenie autonomii szkoły.

Postulat 1 **Konieczność systemowej zmiany w zakresie rozwoju przywództwa w oświacie i zwiększenia autonomii szkoły**

Szkoła wraz z domem powinna stawać się istotnym elementem, jeśli nie podstawą systemu społecznego, przygotowującym dzieci i młodzież przede wszystkim do samodzielnego życia w społeczeństwie i na rynku pracy; rozwijając takie kompetencje i postawy, jak odpowiedzialność, komunikacja, współpraca, krytyczne myślenie czy podejście do porażki. Tak rozumiana rola szkoły wymaga przywództwa wspierającego budowę kapitału społecznego, a zatem dyrektora-lidera, nie administratora.

To dyrektorzy mają realny wpływ na kształt szkoły, w tym na tak kluczowe elementy, jak dobór kadry, jakość współpracy z rodzicami, wybór metod nauczania i wychowania czy rozwój samorządności uczniów. Poziom przywództwa dyrektorów wpływa zatem na poziom rozwoju przywództwa w szkole na wszystkich poziomach zarządzania.

Rozwój przywództwa w edukacji pozwala na szybszą adaptację szkoły do zmieniającego się otoczenia społeczno-ekonomicznego oraz dostosowanie wizji szkoły i kompetencji kadry do faktycznych potrzeb danego środowiska i rynku pracy, w którym ona funkcjonuje. Dlatego też istnieje potrzeba systemowych zmian, których celem będzie rozwój i wzmocnienie przywództwa w oświacie. Od zmiany systemu kształcenia kandydatów na dyrektorów, przez zasady wyboru dyrektorów oraz ich doskonalenia w kierunku angażującego, partycypacyjnego przywództwa, aż do sprawnego procesu oceny ich pracy.

Sformułowano wniosek, aby zamiast proponowanych każdego roku wielu zmian w oświacie – postawić wzorem również innych krajów (podobny kierunek już na przełomie XX i XXI wieku wybrały wiodące gospodarki, takie jak: USA czy Wielka Brytania, tworząc systemowe, ogólnokrajowe, a wręcz ogólnonarodowe programy rozwoju przywództwa) na jedną zmianę, czyli na jakość przywództwa i zwiększenie poziomu autonomii szkoły.

Zmiana ta powinna być koordynowana międzyresortowo, w kontekście jakości zarządzania i rozwoju przywództwa na wszystkich poziomach przez MEN oraz organy samorządowe (organy prowadzące). Wymaga również promocji właściwego rozumienia określenia przywództwa, a zwłaszcza jego głębszego wymiaru związanego z angażowaniem otoczenia we wspólne działania.

Postulat 2 Dyrektor liderem społeczności szkolnej budującym kapitał społeczny, a nie tylko administratorem

Dyrektor powinien być liderem dla społeczności szkolnej i otoczenia szkoły, osobą, która motywuje i inicjuje zmiany. Uczestnicy debaty podkreślali, że jednym z najważniejszych zadań dyrektora szkoły jest zarządzanie relacjami wszystkich grup tworzących szkołę. Dyrektor powinien być otwarty na współtworzenie wizji szkoły z całym środowiskiem lokalnym i posiadać zdolność przekładania jej na konkretne działania, realizowane przez zespół szkolny, rodziców, samorząd (w tym również uczniowski). Do takiej roli w żadnym stopniu nie byli przygotowywani współcześni dyrektorzy. Cały proces doboru, kształcenia i rozwoju jest dziś wciąż ukierunkowany na administrowanie szkołą, a nie na rozwój przywództwa (patrz kolejne postulaty).

Postulat wymaga: zmian prawa oświatowego oraz rozporządzeń MEN, zmian w zakresie procesu wyboru dyrektorów szkół i ścieżki rozwoju ich kompetencji.

Postulat 3 Sprecyzowanie warunków, jakie powinien spełnić kandydat na dyrektora szkoły, z perspektywy rozwoju przywództwa w oświacie

Konieczność sprecyzowania warunków, jakie powinien spełniać kandydat na dyrektora szkoły, z perspektywy przywództwa i bycia angażującym liderem. Propozycje: stworzenie profilu osobowości, modelu kluczowych kompetencji kandydata, zrewidowanie zakresu obowiązkowych studiów z zarządzania/menedżerskich/kursu kwalifikacyjnego, odpowiednia liczba godzin praktyk, wizja pracy szkoły, stworzenie merytorycznej i praktycznej ścieżki rozwoju kompetencji dyrektora szkoły.

Postulat wymaga: wprowadzenia zmian, m.in. w rozporządzeniu w sprawie kwalifikacji nauczycieli – Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 27 października 2009 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać osoba zajmująca stanowisko dyrektora oraz inne stanowisko kierownicze w poszczególnych typach publicznych szkół i rodzajach publicznych placówek (Dz.U. z 2009 r. Nr 184, poz. 1436).

Postulat 4 **Zwiększenie jawności i zmiany w procesie wyboru dyrektora szkoły**

Postulat zakłada zwiększenie jawności procesu wyboru dyrektora szkoły, większy stopień zaangażowania społeczności szkolnej oraz likwidację obecnego trybu konkursowego jako rozmywającego odpowiedzialność za wybór dyrektora.

Propozycja podziału procesu wyboru dyrektora szkoły na trzy etapy: pierwszy – formalny (na podstawie przesłanej dokumentacji), drugi - polegający na publicznym wysłuchaniu kandydatów i ich wizji pracy szkoły, trzeci – wybór poprzedzony dodatkowymi konsultacjami z otoczeniem szkoły. Elektorzy byłiby zobowiązani do uzasadnienia swojej oceny i dokonanego wyboru oraz przedstawienia swojej decyzji wraz z uzasadnieniem każdemu kandydatowi.

W miejsce obecnego trybu konkursowego rozważano dwa modele:

1. Powierzenie jasnej odpowiedzialności za wybór dyrektora organowi prowadzącemu, który może dowolnie zbudować proces wyboru z uwzględnieniem wielu środowisk, wysłuchaniem publicznym itd.
2. Wybór dyrektora przez radę szkoły.

Postulat wymaga: m.in. zmiany w rozporządzeniu w sprawie regulaminu konkursu – Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 8 kwietnia 2010 r. w sprawie regulaminu konkursu na stanowisko dyrektora publicznej szkoły lub publicznej placówki oraz trybu pracy komisji konkursowej (Dz.U. z 2010 r. Nr 60, poz. 373).

Postulat 5 **Udoskonalenie formuły przygotowywania kandydatów na dyrektorów szkół oraz form dalszego rozwoju kadry kierowniczej**

Konieczne jest stworzenie ścieżki rozwoju dyrektora szkoły i wprowadzenie systemowych zmian do istniejącego systemu kształcenia zarówno przyszłych, jak i obecnych dyrektorów, szczególnie w zakresie roli dyrektora jako angażującego lidera, zarządzającego i spajającego społeczność szkolną z otoczeniem szkoły oraz będącego katalizatorem zmian. Poza obecnie przekazywaną wiedzą z zakresu prawa i finansów, zmiany powinny objąć rozwój kluczowych obszarów kompetencji, takich jak: zarządzanie sobą, komunikacja, zarządzanie ludźmi i zmianą.

Ścieżka rozwoju dyrektora szkoły mogłaby zaczynać się systemowo już na poziomie kierownika zespołu przedmiotowego (w połączeniu z rozwojem jego umiejętności przywódczych), następnie kandydata na dyrektora, młodego dyrektora, aż po dyrektora mentora dla nowych dyrektorów.

Wskazano również na większą konieczność praktycznego podejścia do kształcenia, zarówno kandydatów na dyrektorów, jak i dyrektorów już piastujących stanowiska zarządcze w oświacie. Kluczową rolę odrywać tu może mentoring.

Podkreślono korzyści z otwarcia się oświaty na współpracę i wymianę doświadczeń oraz wiedzy z innymi sektorami, w szczególności z sektorem biznesowym, który posiada duży zakres pragmatycznej wiedzy i narzędzi w obszarach związanych między innymi z zarządzaniem ludźmi, a więc kompetencji deficytowych w oświacie.

Postulat wymaga: wprowadzenia zmian, m.in. w rozporządzeniu w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli – Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 19 listopada 2009 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz.U. z 2009 r. Nr 200, poz. 1537) oraz zmiany wymagań w zakresie kursu kwalifikacyjnego dla kandydatów na dyrektorów, działania placówek doskonalenia zawodowego nauczycieli i dyrektorów szkół na poziomie organów prowadzących w odniesieniu do proponowanego programu rozwoju kadry oraz budowania ścieżki kariery.

Zmiana poprzez oddolne inicjatywy

Moderatorzy: *Bożena Będzińska-Wosik, Marzena Żylińska*

Zmiana edukacji wiedzie przez oddolne inicjatywy, a wśród nich – ruch „Budzących się szkół”. Należy zachęcać szkoły do takiego wdrażania zmian i tworzenia sieci wzajemnie wspierających się, budzących się szkół. Warto zmienić też podejście, budując akceptację dla zmiany i innowacji w edukacji, koncentrując się na budowaniu nowej rzeczywistości edukacyjnej (zamiast naprawiania „starego”) oraz zastąpieniu „kultury strachu” kulturą szacunku i zaufania.

Postulat 6 Zapraszanie szkół do oddolnego wdrażania zmian – tworzenie sieci „Budzących się szkół”

Szkoły są w stanie zmienić się przede wszystkim oddolnie, mając jednocześnie wsparcie odgórne. Proces zmian będzie jednak możliwy dopiero wtedy, gdy nauczyciele, uczniowie, rodzice i dyrektorzy szkół uwierzą w to, że edukacja może funkcjonować inaczej i wspólnie stworzą wizję szkoły na miarę swoich potrzeb. Świadomość potrzeby zmiany, wyrażana przez całą społeczność szkolną jest gwarantem powodzenia wspólnych działań na rzecz zmian. „Budząca się szkoła” wystosuje zaproszenie dla szkół gotowych na zmianę do tworzenia sieci, tym samym zachęci je do dzielenia się inspiracjami.

Postulat wymaga: *promocji autodiagnozy szkół, tworzenia sieci szkół wdrażających zmiany, np. w ramach „Budzącej się szkoły”.*

Postulat 7 Budowanie społecznej akceptacji dla zmiany i innowacyjnego myślenia o szkole

Potrzebny jest autentyczny (a nie pozorny!) dialog całej społeczności szkolnej. Zmiana szkoły możliwa będzie tylko wtedy, kiedy wszystkie osoby ją tworzące, zdecydują się wejść na drogę rozwoju i ciągłego poszukiwania skutecznych rozwiązań. Należy promować potrzebę takiego dialogu przez upowszechnianie dobrych praktyk szkół, które już weszły na drogę wdrażania zmian. Warto organizować spotkania edukacyjne dla całych społeczności szkolnych: dyrektorów, nauczycieli, uczniów i rodziców, żeby wypracować wspólne stanowisko na temat koncepcji pracy szkoły opartej na zastąpieniu „kultury strachu” i „kultury błędu”, nową kulturą uczenia się opartą na wzajemnym szacunku i zaufaniu całej społeczności szkolnej.

Postulat wymaga: *przygotowania oferty edukacyjnej dla szkół, promującej konieczność zmiany i innowacyjnego myślenia o szkole (MEN, ośrodki doskonalenia).*

Edukacja odpolityczniona i rozwijana długofalowo

Moderator: *Wojciech Kreft*

Edukacja wymaga długofalowej wizji rozwoju, o zdecydowanie dłuższej perspektywie niż kadencje wciąż zmieniających się rządów. Patrząc na doświadczenia innych krajów, warto powołać niezależną Krajową Radę Edukacji, będącą strażnikiem ciągłości, spójności i merytorycznej jakości rozwoju polskich szkół. Należy też opracować nową ustawę o oświacie, opartą na strategicznym kierunku rozwoju kraju oraz społecznych oczekiwaniach.

Postulat **Powołanie Krajowej Rady Edukacji**

8 Powołanie Krajowej Rady Edukacji o umocowaniach prawnych analogicznych do KRRiE, czyli jako organu konstytucyjnego. KRE kreowałaby polską politykę edukacyjną i stałaby na straży społecznych oczekiwań dotyczących systemu edukacji.

Postulat wymaga: zmian w ustawie zasadniczej, rozdział IX (Sejm RP).

Postulat **Opracowanie nowej ustawy o oświacie – Konstytucji Oświatowej**

9 Konstytucja, która przede wszystkim byłaby precyzyjnie skorelowana ze strategicznymi kierunkami rozwoju państwa, oparta na kluczowych założeniach wyznaczanych przez kierunki rozwoju gospodarczego oraz społeczne oczekiwania – a więc wypracowana przez społeczny dialog wielu środowisk.

Postulat wymaga: stworzenia zespołu roboczego i podjęcia prac nad nową ustawą oświaty (Sejm RP).

II. BUDOWANIE RELACJI I SAMORZĄDNOŚCI

Partnerskie relacje i współpraca rodziców i nauczycieli

Moderatorzy: *Elżbieta Piotrowska-Gromniak, Katarzyna Płaza*

Rodzice są pierwszymi i najważniejszymi nauczycielami swoich dzieci. Znają ich mocne i słabe strony, talenty i deficyty. Dla nauczycieli są bezcennym źródłem wiedzy o dziecku, dlatego mogą być dla nich ogromnym wsparciem, jeśli nauczyciele zaproszą ich do współpracy i stworzą dla niej odpowiednią przestrzeń. Zaproszenie do współpracy wychodzi od nauczycieli, którzy są profesjonalistami i gospodarzami w szkole, i ze względu na dobro dziecka o tę współpracę zabiegają.

Postulat **10** **Wypracowanie zasad systematycznej wymiany informacji o dziecku, między rodzicami i nauczycielami, jako zadanie każdej szkoły**

Wspólne wypracowanie przez rodziców i nauczycieli ścieżek komunikowania się i wymiany informacji o dziecku, w celu zachowania spójności działań edukacyjnych i wychowawczych między szkołą i domem. Uwzględniając różne zachowania dziecka w domu z rodzicami, w szkole w środowisku rówieśników, można uzyskać pełniejszy obraz rozwoju społecznego dziecka. Ważne jest, aby komunikaty kierowane do rodziców były proste, jasne, zrozumiałe dla nich.

Postulat wymaga: *zmian w sylabusie kierunków pedagogicznych wyższych uczelni w celu przygotowania nauczycieli do spełniania zadania opisanego w postulacie (konferencje rektorów i dziekanów wydziałów pedagogicznych); promocji najlepszych praktyk poprzez warsztaty i kampanie popularyzujące (ośrodki metodyczne, konferencje dyrektorów, nadzór pedagogiczny, rady szkoły).*

Postulat 11 **Wprowadzenie i popularyzacja tutoringu wychowawczego w szkole, czyli wspólnego: rodziców, nauczycieli i uczniów uczestnictwa w procesie wychowawczym oraz indywidualnego wspierania rodziców i uczniów przez nauczycieli, budowanie relacji opartych na dialogu**

Tutoring wniesie nową jakość współpracy nauczycieli, uczniów i rodziców wpływając na zmianę sposobu pracy z uczniem i pozwalając wypracować nowe podejście do współpracy z rodzicami, polegające na budowaniu porozumienia i wspólnego ustalania zasad postępowania wobec dziecka. Ma to znaczenie w szczególności w zakresie poszanowania i wspierania założeń wychowawczych, postawy światopoglądowej rodziców oraz wzmocnienia procesu wychowania.

Postulat wymaga: warsztatów przygotowujących nauczycieli i inne osoby do pełnienia roli tutorów (ośrodki metodyczne); wdrożenia programu tutoringu w szkołach (rady szkoły); monitorowania procesu przez ewaluacje zewnętrzne (system nadzoru pedagogicznego).

Postulat 12 **Wprowadzenie regularnych szkoleń dla nauczycieli z zakresu komunikacji i budowania partnerskich relacji z rodzicami**

Szkolenia dla nauczycieli z zakresu komunikacji, negocjacji, mediacji, wczesnego rozpoznawania i rozwiązywania sytuacji konfliktowych. Budowanie kultury szkoły opartej na współpracy, dialogu i dobrych relacjach z rodzicami. Zapoczątkowanie budowania partnerstwa z rodzicami od momentu, kiedy ich dzieci zostają objęte systemową opieką, czyli: od żłobka, przedszkola do ukończenia szkoły, tak żeby stało się to naturalnym zwyczajem.

Aby rodzice stali się świadomymi partnerami szkoły, potrzebne jest przygotowywanie materiałów skierowanych do nich i wyjaśniających każdą ważną zmianę oświatową (na szczeblu szkolnym, krajowym) – tak jak dzieje się to w UK.

Postulat wymaga: warsztatów dla nauczycieli i rodziców (ośrodki metodyczne, poradnie psychologiczno-pedagogiczne), zapewnienia budżetu na szkolenia (JST). Instytucje odpowiedzialne za wdrożenie: MEN, kuratoria i organy prowadzące, JST, dyrektorzy szkół, rady szkoły.

Postulat 13 **Wspólne opracowanie dokumentu, który określa zasady współpracy nauczycieli z rodzicami w danej szkole**

Wspólne opracowanie na zebraniach/spotkaniach klasowych zasad współpracy w szkole, uwzględniających interesy i potrzeby wszystkich stron (uczniów, rodziców i nauczycieli). Na podstawie zebranych postulatów i propozycji (w czasie dyskusji i debat) przedstawiciele wspólnoty szkolnej (rady rodziców, rady pedagogicznej i samorządu uczniowskiego lub, jeśli istnieje rady szkoły) tworzą „Kodeks współpracy”. Wszyscy są współodpowiedzialni za jego przestrzeganie.

Postulat wymaga: wdrożenia procesu przez dyrektorów szkół (konferencje dyrektorów, rady pedagogiczne, rady szkoły); monitorowania w trybie ewaluacji zewnętrznej (system nadzoru pedagogicznego).

Postulat 14 **Zapewnienie rodzicom systematycznych spotkań z psychologiem, w celu poszerzenia ich wiedzy na temat psychologii rozwojowej dzieci w różnych grupach wiekowych**

Rodzice potrzebują elementarnej wiedzy na temat rozwoju swoich dzieci, aby mądrze i adekwatnie do ich możliwości stawiać wymagania i dzielić obowiązki, zrozumieć potrzeby dzieci i zmniejszyć presję na wyniki w nauce, przenosząc akcent na czerpanie przyjemności z uczenia się, wpajanie poczucia obowiązku i odpowiedzialności. Takie spotkania wzmocnią kompetencje wychowawcze rodziców.

Postulat wymaga: *rozwiązania systemowego i wpisania szkoleń z psychologiem w zakres obowiązków dyrektorów szkół lub placówek doskonalenia nauczycieli oraz zwiększenia funduszy na etaty psychologów w szkołach (JST).*

Postulat 15 **Odbiurokratyzowanie szkół i zwiększenie ich autonomii**

Systemowe uwolnienie szkół z wypełniania ogromnej ilości dokumentacji i przeznaczenie tego czasu dla dzieci oraz bezpośrednie kontakty z rodzicami. Zwiększenie autonomii szkół i zastąpienie nadzoru wewnętrzną ewaluacją, która ma służyć rozwojowi szkoły i stworzeniu przyjaznego, bezpiecznego środowiska dla rozwoju dzieci. Zagwarantowanie szkołom przestrzeni wolności dla rozwoju i poszanowanie ich różnorodności.

Postulat wymaga: *przeгляdu pakietu rozporządzeń w dokumentacji wymaganej centralnie (MEN); przeglądu wymagań kuratorskich w zakresie dokumentacji w szkołach (kuratoria); zmiany systemu nadzoru pedagogicznego (MEN, kuratoria); przygotowanie dyrekcji i personelu szkół do efektywnej ewaluacji wewnętrznej (kuratoria, ORE, ośrodki metodyczne).*

Postulat 16 **Otwarcie szkoły na rodziców, włączanie ich w proces edukacyjny**

Zapraszanie rodziców do prezentowania swoich umiejętności zawodowych i współprowadzenia projektów szkolnych, podczas których mogą podzielić się z młodzieżą doświadczeniem zawodowym oraz pasjami. Wypracowanie zasad włączania rodziców w proces edukacji i korzystanie z ich kompetencji w celu rozszerzania oferty edukacyjnej szkoły i podwyższania jakości pracy szkoły.

Postulat wymaga: *zmiany organizacji pracy szkoły pod tym kątem (kuratoria, dyrektorzy, rady szkoły).*

Partnerstwo i samorządność w szkołach

Moderatorzy: *Elżbieta Piotrowska-Gromniak, Katarzyna Płaza*

Warto wzmocnić radę rodziców, dając jej możliwość realnego wpływu na życie szkoły, a nie tylko funkcję konsultacyjno-opiniotwórczą. W celu rozwijania samorządności należy promować rady szkoły jako organy stwarzające przestrzeń do współpracy i zaangażowania całej społeczności szkolnej: rodziców, nauczycieli i uczniów w budowanie pozycji danej placówki w lokalnym środowisku. Wskazane jest, żeby podjąć działania mające na celu zmiany prawne sprzyjające wprowadzeniu rad oświatowych, które współkształtowałyby lokalną politykę edukacyjną.

Postulat **Nowe ułożenie rad szkół w „ustroju” szkoły**

17

Nadanie radzie szkoły statusu najważniejszego organu szkoły kształtującego jej wizję i budującego jej wizerunek w środowisku lokalnym. Warto stworzyć radę szkoły jako lidera i kreatora polityki edukacyjnej szkoły. Powinna mieć sprecyzowany jasny cel istnienia i wyraźnie określone miejsce w stosunku do pozostałych organów, w tym – dyrektora. Rada szkoły, poza kompetencjami zapisanymi w ustawie o systemie oświaty, powinna mieć kompetencje istotne dla życia szkoły, pozwalające wywierać faktyczny wpływ na jej zarządzanie i rozłączne w stosunku do innych jej organów. Powinna też skupiać ludzi o cechach przywódczych, którzy potrafią oddziaływać i budować dobre relacje z otoczeniem szkoły.

Postulat wymaga zmian w ustawie oświatowej (Sejm RP, MEN).

Postulat **Ogólna dostępność i upowszechnienie wiedzy o roli i uprawnieniach rad szkół oraz wzmocnienie pozycji rodziców i uczniów poprzez uczestnictwo w pracach rady szkoły**

18

Informacje o radzie szkoły, jej roli i kompetencjach powinny być dostępne na stronach wszystkich instytucji odpowiadających za politykę oświatową, m.in. kuratoria, organy prowadzące, MEN i inne. Zwłaszcza w środowiskach rodzicielskich i uczniowskich należy promować rady szkoły jako najefektywniejszą formę współpracy wspólnoty szkolnej, w której podmiotami są na równych prawach: rodzice, nauczyciele i uczniowie współkształtujący wizję swojej placówki.

Postulat wymaga: zapewnienia informacji (MEN, kuratoria, JST); wdrożenia szkoleń dla przyszłych twórców rad szkół (ośrodki metodyczne).

Postulat 19 Wypracowanie modelu współpracy szkoły z jej otoczeniem

Otwarcie szkoły dla społeczności lokalnej: rodziców, dziadków oraz innych mieszkańców niemających dzieci w szkole. Organizowanie otwartych zajęć popołudniowych dla społeczności oraz umożliwienie poprowadzenia takich zajęć przez chętnych mieszkańców. Zbudowanie regularnej współpracy z NGO-sami i firmami działającymi w otoczeniu szkoły w celu wzbogacenia jej oferty i integrowania środowiska lokalnego. Uczynienie ze szkoły centrum kultury i edukacji dostępnego dla wszystkich mieszkańców. Nawiązywanie współpracy z lokalnymi uczelniami.

Postulat wymaga: odpowiedniej organizacji pracy szkoły (kuratoria, konferencje dyrektorów, rady szkoły, rady pedagogiczne, JST).

Postulat 20 Powoływanie lokalnych rad oświatowych jako oddolnej inicjatywy środowiska lokalnego

Rady szkoły powinny stanowić podstawę tworzenia samorządowych rad oświatowych. Ich tworzenie powinno opierać się na inicjatywie mieszkańców. Należy zrezygnować z silnego powiązania rady oświatowej z organem stanowiącym jednostki samorządu terytorialnego poprzez zmianę zapisu ustawowego, np. „działa na rzecz oświaty na terenie jednostki samorządu terytorialnego”. Skład rady oświatowej powinien być uregulowany ustawowo, co wymaga zmian w zapisach prawnych. Należy zapewnić w radzie uczestnictwo środowisk zaangażowanych w sprawy edukacji – przedstawicieli rad szkół i placówek, organizacji pozarządowych o edukacyjnym profilu, organizacji pracodawców, instytucji naukowych itp. Należy wyposażyć rady w prawo do występowania z wnioskami do organów samorządu, Krajowej Rady Oświatowej i kuratora oświaty. Warto też rozważyć możliwości wzmocnienia pozycji rad poprzez przyznanie jej większych kompetencji decyzyjnych i kontrolnych, np. delegowanie przedstawicieli rad oświatowych do komisji konkursowych na stanowiska kierownicze w oświacie.

Postulat wymaga: aktywnego wsparcia przez organy prowadzące (JST); wdrożenia szkoleń dla przyszłych twórców rad oświatowych (ośrodki metodyczne, eksperci z uczelni). Wymaga też szczegółowego przeanalizowania prawa dotyczącego samorządów, gdyż rady oświatowe w zapisach z 1991 r. mogą być w sprzeczności z radami gminy i in.

Postulat 21 **Wsparcie dla ruchów rodziców i stowarzyszeń rodzicielskich w celu wzmocnienia ich społecznej pozycji oraz wpływu na kształtowanie polityki edukacyjnej**

Kreowanie współpracy z rodzicami przez MEN, organy prowadzące szkoły oraz kuratoria. Stworzenie w szkołach przestrzeni dla spotkań rodziców – „pokój rodzicielski”. Promowanie przez placówki oświatowe ważnej roli rodziców w procesie edukacji i wychowania oraz partnerskiej współpracy. Umożliwienie stowarzyszeniom rodziców występowania o granty w celu pozyskania funduszy na szkolenia dla rodziców na poziomie lokalnym i ogólnopolskim. Systemowe wsparcie finansowe dla stowarzyszeń rodziców w celu wspierania ich działalności.

Postulat wymaga: *aktywnego wsparcia przez organy prowadzące (JST); kampanii promującej obecność rodziców w szkole (MEN, ORE, organizacje pozarządowe, JST).*

Postulat 22 **Wzmocnienie roli rad rodziców jako społecznego organu szkoły reprezentującego rodziców**

Traktowanie rady rodziców podmiotowo i zgoda na większą demokrację, czyli szerszą przestrzeń dla jej działań w szkole. Wprowadzenie modelu uczestnictwa rady rodziców w posiedzeniach rad pedagogicznych i włączanie w proces podejmowania decyzji. Nadanie wysokiej rangi postulatom zgłaszanym przez rady rodziców jako reprezentantów ogółu rodziców danej szkoły i placówki.

Postulat wymaga: szkolenia dyrektorów i przedstawicieli JST (ośrodki metodyczne); monitorowania procesu przez nadzór pedagogiczny (kuratoria).

Postulat 23 **Kreowanie i animowanie wspólnych spotkań uczniów, rodziców i nauczycieli, począwszy od poziomu szkoły po stowarzyszenia, partnerstwa czy federacje rodziców i nauczycieli**

Stwarzanie przestrzeni i przyjaznych warunków dla wspólnych spotkań, szkoleń, wydarzeń szkolnych dla rodziców i nauczycieli w celu integracji środowiska i kształtowania myślenia o edukacji jako wspólnej sprawie.

Rozwijanie i upowszechnianie tych działań na poziomie lokalnym, między stowarzyszeniami rodziców i nauczycielami oraz między federacjami i partnerstwami nauczycieli i rodziców.

Postulat wymaga: *szkolenia dyrektorów (ośrodki metodyczne); tworzenia na poziomie szkół odpowiednich programów (rady pedagogiczne, rady rodziców, rady szkoły); monitorowania wdrożenia programów przez nadzór pedagogiczny (kuratoria); kampanii promującej wspólnotowy charakter szkół (organizacje pozarządowe, JST).*

Postulat 24 **Wypracowanie modelu realnej partycypacji rodziców w opracowywaniu oraz uchwalaniu wraz z radą pedagogiczną programu wychowawczego szkoły opartego na wspólnym dla środowiska szkolnego systemie wartości**

Zmiana dotychczasowych częstych praktyk, kiedy to rodzice podpisują gotowy, opracowany przez radę pedagogiczną program wychowawczy oraz profilaktyki i nie mają wpływu na jego zapisy, na wspólną pracę nad tymi kluczowymi dla życia szkoły dokumentami. Uwzględnienie w tych dokumentach potrzeb i oczekiwań obu stron, zarówno nauczycieli, jak i rodziców.

Postulat wymaga: tworzenia na poziomie szkół odpowiednich programów (rady pedagogiczne, rady rodziców, rady szkoły); monitorowania wdrożenia programów przez nadzór pedagogiczny (kuratoria); kampanii promującej wspólnotowy charakter szkół (organizacje pozarządowe, JST).

Postulat 25 **Realny wpływ rodziców na wybór dyrektora szkoły w konkursie**

Wprowadzenie zmian w zapisach prawa oświatowego dotyczących wyboru dyrektora szkoły i zwiększenie reprezentacji rodziców w konkursie na dyrektora. Aktualnie w konkursie na dyrektora szkoły rodzice mają tylko jednego reprezentanta. Nadanie radzie szkoły większych kompetencji przy wyborze dyrektora ułatwi wybór kandydata otwartego na taką współpracę.

Postulat wymaga: zmian w ustawie (Sejm RP, MEN) oraz promowania dobrych praktyk w zakresie obowiązującego prawa (JST, kuratoria, związki zawodowe i inni uczestnicy konkursu – nauczyciele, rodzice).

Postulat 26 **Dokonywanie przez rodziców wyboru firmy ubezpieczeniowej jako przykład delegowania na rodziców decyzji dotyczących ich dzieci w szkole**

Oddanie rodzicom decyzji dotyczących ubezpieczenia dzieci w szkole pozwoliłoby zakończyć konflikty, jakie od lat trwają między wieloma dyrektorami i rodzicami. Umożliwiłoby to wzięcie odpowiedzialności przez rodziców za wynegocjowanie najkorzystniejszego ubezpieczenia dla uczniów i „zdjęcie” z dyrektorów tego dodatkowego obowiązku.

Postulat wymaga: zobligowania dyrektorów do stałych konsultacji przy wyborze ubezpieczyciela z radą rodziców, decyzji rady szkoły.

Postulat 27 **Zbudowanie modelu reprezentowania przez rodziców interesów szkoły w kontaktach z samorządem terytorialnym (organem prowadzącym), np. rada oświatowa**

Wzmocnienie rad rodziców i rad szkół w relacjach z organami prowadzącymi, wypracowanie zasad współpracy respektowanych przez obie strony. Stworzenie przestrzeni do współpracy i dialogu samorządu terytorialnego z rodzicami, jako członkami społeczności lokalnej, który współtworzy jakość lokalnej polityki edukacyjnej. Respektowanie praw rodziców i włączanie ich do współdecydowania na poziomie lokalnym.

W pracach nad kształtem rad szkół warto pomyśleć o włączeniu w nie przedstawicieli czwartej grupy – środowiska lokalnego, tak jak to ma miejsce w wielu krajach, m.in. w UK.

Postulat wymaga: zasadniczych zmian ustawowych.

Postulat 28 **Systemowe wsparcie dla rodziców**

Stworzenie systemowego wsparcia dla rodziców i uczynienie ich odbiorcami usług placówek doskonalenia nauczycieli (podobnie jak i innych członków społeczności szkolnej – pracowników administracyjnych i uczniów) oraz przygotowanie dla nich oferty szkoleń, warsztatów, wypracowanie zasad przepływu informacji.

Ważne jest organizowanie przez podmioty zewnętrzne wobec szkoły (NGO, placówki doskonalenia) spotkań, warsztatów, w których biorą udział uczniowie, nauczyciele i rodzice, aby w bezpiecznych warunkach rozpocząć dialog, który będzie kontynuowany w szkole – upowszechnianie dobrej praktyki programu Szkoła Współpracy.

Postulat wymaga: przygotowania oferty dla rodziców (ośrodki metodyczne, organizacje pozarządowe); zabezpieczenia budżetu na szkolenia i warsztaty (JST).

Postulat 29 **Systemowe wsparcie dla stowarzyszeń przejmujących szkoły**

Zorganizowanie systemowego wsparcia dla lokalnych stowarzyszeń przejmujących szkoły i wiejskich gmin decydujących się na utrzymanie takich szkół. Nie wystarcza wsparcie takich organizacji, jak FIO. Na setki stowarzyszeń przejmujących szkoły FIO nie wszędzie dociera, i nie zawsze może zadbać, by w szkołach przejmowanych przez stowarzyszenia dochodziło do realnego uspołecznienia edukacji. Bezpłatne użyczenie budynków na prowadzenie szkół.

Postulat wymaga: opracowania systemu wsparcia (MEN); wsparcia władz lokalnych (JST).

Postulat 30 **Kontynuowanie debaty w celu uproszczenia i wypracowania zmian w prawie oświatowym**

Znajomość prawa oświatowego w społeczeństwie jest bardzo słaba. Jest ono bardzo zawiłane i coraz mniej zrozumiałe dla dyrektorów i nauczycieli, a niemal zupełnie niezrozumiałe dla rodziców. Konsekwencją tego jest niewystarczająca znajomość swoich praw przez wymienione grupy oraz niechęć do angażowania się w życie szkoły, ponieważ nie jest jasne, które aktywności są dozwolone. W konsekwencji granice zaangażowania wyznacza dyrektor szkoły, kierując się swoimi kryteriami. Brak czytelnych zapisów prawnych i różnorodność ich interpretacji rodzi szereg konfliktów. Dlatego ważne jest, aby kontynuować debatę społeczną, mającą na celu uproszczenie prawa oświatowego i dopasowanie go do aktualnych potrzeb społecznych.

Postulat wymaga: *stworzenia przepisów prawnych czytelnych dla całej społeczności szkolnej i instytucji oświatowych, kampanii promującej wiedzę o systemie edukacyjnym (organizacje pozarządowe, MEN, JST).*

Postulat 31 **Zmiana formuły zadawanych prac domowych, które wymagają zaangażowania rodziców wyręczających nauczycieli w objaśnianiu materiału omawianego w szkole**

Potrzebne jest przeformułowanie zadawanych prac domowych, by zadany do domu materiał był zrozumiały dla uczniów, a nie wymagał powtórnego wyjaśnienia przez rodziców, co wywołuje szereg konfliktów rodzinnych. Warto zwrócić uwagę na ilość zadawanego materiału z różnych przedmiotów, począwszy od klasy czwartej szkoły podstawowej. Nauczyciele nie konsultują ze sobą ilości zadawanych prac, co powoduje, że dzieci są zbyt obciążone zadaniami domowymi i nie mają czasu na wypoczynek i zabawę. Taki stan powoduje również przemęczenie i niechęć do szkoły.

Warto rozważyć zmianę schematu zadawanych prac domowych i uczynić je bardziej atrakcyjnymi dla uczniów, np. zaproponować zespołowe prace odrabiane wspólnie w szkole (wzmacnianie współpracy zespołowej), realizację małych projektów (interdyscyplinarność, możliwość rozwijania zainteresowań, poszukiwania rozwiązań, odpowiedzi oraz planowania własnej pracy i praca zespołowa) czy metodę „odwróconej klasy” (możliwość rozwijania zainteresowań, poszukiwania rozwiązań, odpowiedzi oraz planowania własnej pracy), pozwalającą uczniom samodzielnie przygotować się do zajęć z zaproponowanych przez nauczyciela materiałów, a na lekcji utrwaląc wiedzę.

Postulat wymaga: *szkoleń dla nauczycieli (ośrodki metodyczne); monitorowania wdrożenia zmian w procesie edukacyjnym przez nadzór pedagogiczny oraz organy samorządności szkolnej (kuratoria, rady rodziców, rady szkoły).*

Otwarte szkoły

Moderator: *Alicja Pacewicz*

Polska szkoła wciąż stanowi świat zamknięty, przekazuje oderwaną od rzeczywistości, pokawałkowaną wiedzę, w sztywnym systemie klasowo-lekcyjnym, z tradycyjnie zdefiniowanymi rolami ucznia i nauczyciela. Postulat otwartości jest wielowymiarową propozycją przełamania tych ograniczeń. Chcemy szkoły otwartej na potrzeby dzieci i młodych ludzi, uwzględniającej ich podmiotowość; na aspiracje dyrektorów i nauczycieli, ich twórcze poszukiwania mądrego uczenia i wychowywania; na - oczekiwania i propozycje rodziców; na problemy lokalnej i na potrzeby rozwojowe Polski i Unii Europejskiej oraz wyzwania globalne. Otwarcie szkoły wymaga innej organizacji przestrzeni i czasu – konieczne jest „przemeblowanie” klasy i szkoły, tak by łatwiej było w niej pracować zespołowo, odkrywać, eksperymentować i debatować.

Postulat **32** **Tworzenie przestrzeni do wymiany dobrych pomysłów w ramach szkoły oraz między szkołami**

Nauczyciele i dyrektorzy potrzebują przestrzeni do wymiany pomysłów, w ramach szkoły, ale także między różnymi placówkami. Warto organizować w tym celu wizyty studyjne w szkołach, które mogą dzielić się swoimi dobrymi doświadczeniami, wspólnie rozwiązywać problemy, jakie napotykają i oddolnie tworzyć sieci wsparcia i samokształcenia.

Postulat wymaga: systemowego wzmocnienia procesów wzajemnego uczenia się między nauczycielami jednej placówki. Równocześnie konieczne jest wypracowanie organizacyjno-finansowego modelu (a raczej kilku modeli) wzajemnych wizyt studyjnych zespołów dyrektorsko-nauczycielskich w szkołach. Wymiana taka powinna być możliwa zarówno w obrębie gminy, miasta czy powiatu, jak i szkół z całej Polski.

Postulat wymaga: działań na poziomie kompleksowego systemu wspomagania i doskonalenia (MEN, ORE); inicjatyw i finansowego wsparcia ze strony powiatowych i miejskich (jednostki samorządu terytorialnego oraz podlegające im placówki wspomagające pracę szkół); samodzielnie organizowanych wzajemnych wizyt roboczych dyrektorów i nauczycieli. Do tworzenia przestrzeni „wspólnego otwierania się” wykorzystać należy nowoczesne narzędzia i techniki informacyjno-komunikacyjne: ogólnopolskie, regionalne, powiatowe i szkolne platformy współpracy nauczycieli (liczne, choć nie zawsze „żywe”), w tym także portale i platformy prowadzone przez organizacje pozarządowe i nieformalne grupy nauczycielskie, co w obu przypadkach wymagać może wsparcia finansowego.

Postulat 33 **Poszerzenie instytucjonalnych ram współdecydowania o sprawach szkoły przez uczniów, nauczycieli i rodziców**

Należy zwiększyć możliwość autentycznego udziału młodych ludzi w życiu szkoły, zarówno w ważnych, jak i drobnych decyzjach, np. wyboru tematu projektu czy ustawienia stolików w klasie. Większy wpływ przekłada się na większą odpowiedzialność i różnorodność, dotyczy to oczywiście nie tylko uczennic i uczniów, ale także samych nauczycieli oraz rodziców.

Postulat wymaga: zintensyfikowania wsparcia oraz szkolenia liderów i pracowników placówek oświatowych w kierunku bardziej demokratycznego zarządzania szkołą, realizacji wymagania systemu ewaluacji, dotyczącego autentycznej aktywności uczniów, stosowania w praktyce zasad „rozproszonego przywództwa” oraz regularnego odwoływania się do procedur współdecydowania w codziennym życiu każdej szkoły, a nawet przedszkola (instytucje tworzące system wspomaganie pracy szkoły oraz system ewaluacji oświaty – MEN, ORE, NPSEO, lokalne ośrodki wspierające rozwój szkoły, JST, a także liderzy oświaty – kadra kierownicza oświaty, nauczyciele, samorządy uczniowskie, rady szkół).

Postulat 34 **Elastyczne organizowanie czasu i form pracy uczniów**

W szkole XXI wieku nie należy trzymać się sztywnych zasad systemu klasowo-lekcyjnego, utrudnia to zarówno personalizowanie nauczania, jak i pracę zespołową. Nauczyciele i uczniowie mają prawo dostosowywać długość trwania zajęć i ich formy do swoich strategii nauczania i potrzeb uczniów.

Postulat wymaga: zmiany organizacji pracy szkoły – odpowiednich prawnych uregulowań oraz szkoleń w zakresie elastycznych form pracy z uczniami, także z wykorzystaniem doświadczeń z edukacji wczesnoszkolnej na innych etapach nauczania, doświadczeń szkolnictwa niepublicznego oraz innych systemów oświaty (MEN, kuratoria, centralne i lokalne struktury systemu wspomaganie pracy szkoły – jw., dyrektorzy i dyrektorki, nauczycielki i nauczyciele).

Postulat 35 **Nauczanie projektowe na wszystkich etapach edukacyjnych i we wszystkich dziedzinach**

Skutecznym sposobem otwierania szkoły jest nauczanie z wykorzystaniem metody projektu, nauczanie oparte na odkrywaniu, wychodzeniu poza mury szkoły i poznawaniu środowiska społecznego i przyrodniczego. Należy organizować sesje, dni lub tygodnie projektowe, już od pierwszych klas szkoły podstawowej.

Postulat wymaga: *wprowadzenia zapisów o nauczaniu projektowym na wszystkich etapach edukacyjnych do prawa oświatowego, opracowania wskazówek i rekomendacji dotyczących pracy tą metodą oraz szkoleń, połączonych z dzieleniem się dobrymi praktykami i doświadczeniami szkół w tym zakresie – zarówno w formie szkoleń, jak i poradników i materiałów edukacyjnych w różnych obszarach przedmiotowych i międzyprzedmiotowych (MEN, Ośrodek Rozwoju Edukacji, system wspomaganie i doskonalenia – ośrodki doskonalenia, biblioteki pedagogiczne, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, organizacje pozarządowe i instytucje naukowe wspierające szkoły i pedagogów w pracy metodami projektowymi, dyrekcje szkół, nauczycielki i nauczyciele).*

Postulat 36 **Docenianie „otwierających się szkół” przez organy prowadzące i inne władze oświatowe**

Praca szkół, które otwierają się na potrzeby uczniów, współpracę z rodzicami, problemy lokalne i globalne, powinna być zauważana i doceniana przez lokalne i centralne władze oświatowe.

Postulat wymaga: *uwzględnienia tego elementu w systemie ewaluacji oświaty, uzupełnienia wymagań dotyczących współpracy szkoły z rodzicami, społecznością lokalną oraz innymi partnerami (także regionalnymi, krajowymi i międzynarodowymi) o konkretne wskazówki i rekomendacje, jak takie działania powinny wyglądać i jakie kryteria mają spełniać. Równocześnie należy standard „otwartej szkoły” systematycznie upowszechniać (nie tylko w „Roku Otwartej Szkoły”), nagradzając i doceniając wyróżniające się placówki (szkoły, organizacje społeczne) i osoby (dyrektorów, nauczycieli, zespoły uczniów). Takie wyróżnienia mogą przyznawać zarówno centralne władze oświatowe, jak i organy prowadzące szkoły, a nawet organizacje społeczne prowadzące projekty edukacyjne (to zresztą w pewnym zakresie jest już realizowane).*

Wspieranie dobrych relacji w szkole

Moderatorzy: Małgorzata Piotrowska-Skrzypek, Grażyna Kilbach

Aby budować lepsze relacje w ramach szkół, należy rozwijać inteligencję emocjonalną od najwcześniejszych etapów edukacyjnych. Warto też dać wsparcie nauczycielom (np. w postaci superwizorów), a także w większym stopniu współpracować ze szkolnymi psychologami oraz wykorzystywać lekcje wychowania fizycznego, plastyki oraz muzyki dla wspomaganie rozwoju emocjonalnego uczniów.

Postulat 37 Wprowadzenie zajęć inteligencji (edukacji) emocjonalnej od najwcześniejszych etapów edukacyjnych

„Odmrożenie” w szkole i w przedszkolach rozmów o emocjach. Uczenie miękkich umiejętności uczniów i nauczycieli – samoocena, empatia, umiejętność komunikacji, a dzięki temu zapobieganie przemocy fizycznej, psychicznej, słownej, emocjonalnej. Tak jak pisanie i czytania, tak również rozmawiania o emocjach i panowania nad nimi, uczyć należy od najmłodszych lat.

Postulat wymaga: realizacji ogólnokrajowej kampanii informacyjnej na poziomie kuratoriów, JST, wydziałów edukacji oraz szkół (ORE, ośrodki metodyczne, jednostki zarządzające oświatą w organach prowadzących).

Postulat 38 Superwizja dla każdego nauczyciela

Jako wsparcie emocjonalno-psychiczne, pomagające w rozwiązywaniu problemów z uczniami, współpracownikami, dyrekcją oraz samym sobą. Nauczyciel musi umieć zrozumieć siebie, aby prosić innych o zrozumienie. Na uczelniach kształcących przyszłych nauczycieli priorytetem powinno być uczenie relacji, umiejętności wychowawczych, radzenia sobie z emocjami. Prowadzony powinien być coaching (rozwijający umiejętności) oraz mentoring (zmieniający nastawienie).

Postulat wymaga: zmian w prawie oświatowym (MEN), realizacji ogólnokrajowej kampanii informacyjnej na poziomie kuratoriów, JST, wydziałów edukacji oraz szkół (ORE, ośrodki metodyczne, jednostki zarządzające oświatą w organach prowadzących), szeroko zakrojonych działań edukacyjnych na kierunkach pedagogicznych wyższych uczelni (konferencje rektorów).

Postulat **Regularne godziny pracy pedagogów i psychologów z klasą w ramach planu zajęć****39**

Pedagog, psycholog, socjoterapeuta to specjaliści, którzy nie powinni kontaktować się z uczniem tylko w swoim gabinecie. Zajęcia ze specjalistami powinny być częścią stałego planu zajęć, współgrać z programami – w tym wychowawczym i profilaktycznym szkoły. Wzajemne interakcje grupy i pedagoga bądź psychologa pozwoliłyby na sondowanie zespołów klasowych, rozwiązywanie problemów w zarodku, lepsze dotarcie i obopólne zrozumienie.

Postulat wymaga: zmian w prawie oświatowym (MEN).

Postulat **Wychowanie fizyczne, muzyczne, plastyczne prowadzone jako zajęcia pozwalające rozładować i ukierunkować emocje****40**

Przedmioty te powinny być prowadzone jako zajęcia pozwalające na ekspresję, opanowanie i rozładowanie emocji poprzez pracę z ciałem, kształtowanie postaw i mowy ciała oraz prezentację umiejętności. Te zajęcia nie powinny być marginalne, lecz traktowane jako jedne z podstawowych. Wychowanie fizyczne – to przede wszystkim kształtowanie postaw. Wychowanie muzyczne, plastyczne – to wychowywanie przez sztukę, uwrażliwienie, rozwijanie i kształtowanie emocjonalne, wejście na wyższy poziom rozwoju intelektualnego przekładającego się na płaszczyzny pozostałych elementów edukacji.

Postulat wymaga: zmian w prawie oświatowym (MEN), realizacji ogólnokrajowej kampanii informacyjnej na poziomie kuratoriów, JST, wydziałów edukacji oraz szkół (ORE, ośrodki metodyczne, jednostki zarządzające oświatą w organach prowadzących), szeroko zakrojonych działań edukacyjnych na kierunkach pedagogicznych wyższych uczelni (konferencje rektorów).

Postulat **Edukacja pracowników szkoły****41**

Dziecku potrzebne są relacje z mądrym dorosłym, a więc wszyscy pracownicy szkoły powinni być odpowiedzialni za dobrostan dziecka i powinni rozpoznawać jego wrażliwość. Muszą być do tego przygotowani i systematycznie doksztalcani. Wszyscy pracownicy szkoły: woźne, kucharki, sprzątaczkę powinni odbywać szkolenia z podstaw pedagogiki i psychologii.

Postulat wymaga: zmian w prawie oświatowym (MEN), realizacji ogólnokrajowej kampanii informacyjnej na poziomie kuratoriów, JST, wydziałów edukacji oraz szkół (ORE, ośrodki metodyczne, jednostki zarządzające oświatą w organach prowadzących), szeroko zakrojonych działań edukacyjnych na kierunkach pedagogicznych wyższych uczelni (konferencje rektorów).

III. PROCESY EDUKACYJNE

Odejście od kanonu szkolnych przedmiotów

Moderatorzy: *Bożena Będzińska-Wosik, Marzena Żylińska*

Obecny kanon szkolnych przedmiotów, oddzielonych od siebie, należy zastąpić lepszą alternatywą. Warto wykorzystywać też metody kształcenia zintegrowanego, a także zwiększać autonomię uczniów w wyborze tego, czego będą się uczyć. Należy też promować wprowadzanie nowej tematyki do programów szkolnych.

Postulat **Poszukiwanie alternatywy dla podziału wiedzy na szkolne przedmioty**

42

Dziś w szkole sztucznie dzielimy otaczający nas świat na szkolne dyscypliny. W życiu geografia łączy się z biologią i matematyką, chemia z geografą, fizyką i językiem polskim. Musimy się zastanowić, jak odejść od tradycyjnego podziału wiedzy na szkolne przedmioty. Potrzebny jest dialog z najważniejszymi uczestnikami edukacji – uczniami, którzy określą własne potrzeby uczenia się. System kształcenia zintegrowanego, całościowego, niedzielącego wiedzy na konkretne przedmioty i godziny lekcyjne daje duże możliwości. Należy się zastanowić, jak wykorzystać metodę projektu jako wiodącą i stosowaną nie sporadycznie, ale na co dzień. MEN powinno umożliwić dokonywanie zmian organizacyjnych, wprowadzając zmiany w prawie oświatowym – dając szkołom autonomię w tym zakresie.

Postulat wymaga: *umożliwienia dokonywania zmian organizacyjnych przez zmiany w prawie oświatowym (Sejm RP, MEN) oraz promowania innowacyjnego spojrzenia na podział przedmiotów nauczania w szkole w kontekście potrzeb na miarę XXI wieku.*

Postulat **Zwiększenie autonomii uczniów w wyborze aktywności i zajęć**

43

Uczeń, który ma możliwość wyboru, doskonali umiejętność podejmowania decyzji. Należy stwarzać sytuacje, w których dzieci mogą poczuć się współgospodarzami szkoły, by mogły wziąć odpowiedzialność za to, co się w niej dzieje. Należy upowszechniać dobre praktyki szkół, które w koncepcji swojej pracy maksymalnie wykorzystują „głos uczniowski”. Warto promować ideę demokratyzacji życia szkoły, wskazując korzyści płynące z jej wdrażania.

Postulat wymaga: *upowszechniania dobrych praktyk szkół, organizacji konferencji, spotkań (ośrodki metodyczne, ORE).*

Postulat **Wprowadzanie do programów szkolnych nowych tematów i zajęć****44**

Warto rozszerzyć ofertę szkół o nowe zajęcia, które lepiej przygotowują uczniów do życia. Ich zestaw powinien być warunkowany lokalnymi potrzebami określanymi przez samych uczniów oraz ich rodziców.

Postulat wymaga: zmian w prawie oświatowym (Sejm RP, MEN).

Modyfikacja formuły podstawy programowej

Moderator: Zofia Grudzińska

Podstawę programową należy odchudzić, a także zmienić jej format. Należy odejść też od traktowania egzaminów jako sposobu na sprawdzanie jej zrealizowania. Warto też rozważyć dwa etapy edukacji w odniesieniu do podstawy programowej.

Postulat 45 Redukcja lub całkowita rezygnacja ze szczegółowych treści w podstawie programowej

Podstawa programowa powinna wyznaczać jedynie ramy treściowe, na tyle ogólne, by nauczyciel mógł konstruować program na podstawie potrzeb i potencjału danej grupy uczniów. Standardy egzaminacyjne powinny umożliwiać elastyczność programową poprzez możliwość wyboru określonej liczby pytań z większej, podanej w arkuszu testowym.

Postulat wymaga: modyfikacji dokumentów PP w poszczególnych obszarach przedmiotowych (zespoły ekspertów uwzględniające nauczycieli praktyków oraz psychologów rozwojowych); promowania możliwości elastycznego projektowania programu zajęć w czasie warsztatów dla nauczycieli (ośrodki metodyczne); uwzględnienia zmian w sylabusach kierunków pedagogicznych wyższych uczelni (konferencje rektorów).

Postulat 46 Dwumodułowa konstrukcja podstawy programowej w konsekwencji przyjęcia dwuetapowego procesu nauczania (postulat 55) tak, by w pierwszym module stanowiła zbiór zagadnień, wokół których nauczyciel tworzy program; w drugim zawierała jednorodny zestaw wymagań egzaminacyjnych

W razie przyjęcia postulatu 55. opis podstawy programowej stanowiłby zbiór zagadnień, wokół których nauczyciel tworzyłby program, być może różniący się treściowo od programu innych grup, na tym samym etapie edukacji. Moduł drugi zawierałby jednorodny zestaw wymagań egzaminacyjnych, odzwierciedlony w puli zadań.

Postulat wymaga: modyfikacji dokumentów PP w poszczególnych obszarach przedmiotowych (zespoły ekspertów uwzględniające nauczycieli praktyków oraz psychologów rozwojowych); promowania możliwości elastycznego projektowania programu zajęć poprzez warsztaty dla nauczycieli (ośrodki metodyczne); uwzględnienia zmian w sylabusach kierunków pedagogicznych wyższych uczelni (konferencje rektorów).

Postulat **47** **Rezygnacja z podstawy programowej – zamiast tego czytelne standardy egzaminacyjne**

Duże uproszczenie obecnego systemu. Przyjmując, że egzaminy będą dobrowolne i świadomie przez uczniów podejmowane, podejście zapewnia przejrzystość celów procesu edukacyjnego w każdym jego momencie.

Postulat wymaga: zmiany ustawy (MEN); opracowania wymogów egzaminacyjnych (CKE, zespoły ekspertów uwzględniające zdanie nauczycieli praktyków).

Ocenianie - nowe spojrzenie

Moderator: Zofia Grudzińska

Przekazywanie informacji zwrotnej jest najważniejszą funkcją oceniania. Szkoły, a najlepiej całe społeczności szkolne, powinny mieć jednak możliwość samodzielnego wyboru formy oceniania. Warto też promować i edukować w zakresie różnorodnych formuł oceniania, w tym e-oceniania, a także samooceny. Warto również wykorzystywać oceny nauczycieli, płynące od uczniów.

Postulat 48 **Traktowanie przekazywania informacji zwrotnej jako najważniejszej funkcji oceniania, odrzucające postrzeganie oceny jako nagrody, narzędzia kontroli i/lub sposobu różnicowania uczniów na „lepszych” i „gorszych”**

Ocenianie ma służyć procesowi uczenia się, jednocześnie wspomagając proces kształtowania realistycznego poczucia wartości jednostki, nieopartego na postawie lęku czy nie-wiary we własne siły. Należy pod tym kątem przeorganizować kształcenie kandydatów do zawodu: przez wprowadzenie obowiązkowych warsztatów uczących przyszłych nauczycieli praktycznego zastosowania rozmaitych form oceny, a przede wszystkim wdrażania procesu samooceny uczniowskiej i oceny rówieśniczej.

Postulat wymaga: *zmian w sylabusie kierunków pedagogicznych wyższych uczelni (konferencje rektorów); promocji najlepszych praktyk poprzez warsztaty i kampanie popularyzujące pozytywne cele i „nieortodoksyjne” formy oceniania (ośrodki metodyczne; konferencje dyrektorów; nadzór pedagogiczny; rady szkoły).*

Postulat 49 **Umożliwienie szkołom lub jednostkom samodzielnego wyboru formy oceniania, również przez zlikwidowanie obligatoryjnych stopni na koniec roku. Wspieranie autonomii szkół w tym zakresie**

Postulat jest konsekwentnym rozwinięciem poprzedniego postulatu. Wypracowany przez szkoły autonomiczne i konstruktywne, system oceniania dla danej szkoły jest stawiany pod znakiem zapytania w obliczu przymusu „konwersji” na tradycyjną skalę cyfrową na etapie podsumowania całorocznej pracy ucznia. Wypracowanie rozwiązań umożliwiających poszczególnym placówkom „przełożenie” oceny innego formatu na format stosowany w danej placówce (w przypadku zmiany szkoły lub przejścia na wyższy etap edukacji) jest możliwe i powinno towarzyszyć realizacji tego postulatu.

Postulat wymaga: *zmiany w prawie oświatowym (Sejm RP, MEN); opracowania zasad „przekładania” informacji zawartych w alternatywnych systemach oceniania (ORE), realizacji ogólnokrajowej kampanii informacyjnej na poziomie kuratoriów, JST oraz szkół (ORE, ośrodki metodyczne, jednostki zarządzające oświatą w organach prowadzących).*

Postulat 50 **Zobowiązanie szkół do opracowania w demokratycznym procesie, wraz z uczniami i rodzicami, zasad oceniania i przekazywania informacji zwrotnej. Zobowiązanie szkół do wypracowania takiego procesu ewaluacji wewnętrznej, aby wesprzeć nauczyciela w lepszym zrozumieniu i zaspokojeniu potrzeb swoich uczniów**

Postulat ten stanowi praktyczne uzupełnienie poprzednich i wynika z uwzględnienia obecnego stanu świadomości społecznej: dla urzeczywistnienia poprzednich postulatów konieczne jest edukowanie dyrektorów, nauczycieli i rodziców w rozumienia celu oceniania oraz istnienia różnorodności form, by wspólnie mogli dokonać wyboru modelu spełniającego potrzeby ich placówki. Wobec powszechnego paradygmatu ocen, jako narzędzia kontroli nauczycielskiej, konieczne jest kontynuowanie obecnych działań promujących ocenianie opisowe, samoocenę, ocenianie na podstawie portfolio uczniowskiego i działań przygotowujących nauczycieli i rodziców do przekazywania i przyjmowania ocen opisowych, a także do stosowania samooceny.

Postulat wymaga: zmian priorytetów w określaniu obszaru ewaluacji szkół (kuratoria – system nadzoru pedagogicznego); popularyzowania dobrych praktyk (szkoły ćwiczeń, organizacje pozarządowe); zmian w statutach szkolnych (rady szkół), wsparcia szkół przez organ prowadzący (rady gminne i powiatowe), wymiernego wynagradzania placówek realizujących zmianę starych schematów (MEN, organizacje pozarządowe).

Postulat 51 **Promowanie, w procesie oceniania, postawy zaufania wobec dzieci – ocenianie „na życzenie” oraz przekazanie uczniom prawa do udziału w procesie oceniania, szczególnie w odniesieniu do oceny końcowej**

Postulat zakłada zmiany myślenia, ujawniające się w: a) podjęciu przez placówki postanowienia, że uczniowie będą oceniani wtedy, gdy sami o to poproszą, oraz b) przyjęciu procesu negocjacji ocen na koniec semestru i roku. Działanie to stwarza warunki do rozwoju samodzielności ucznia i jego współodpowiedzialności w procesie uczenia się.

Postulat wymaga: warsztatów dla nauczycieli i uczniów (ośrodki metodyczne, organizacje pozarządowe); zmian w statutach szkolnych (rady szkół).

Przemodelowanie obszaru testów i egzaminów

Moderator: *Zofia Grudzińska*

Należy odejść od egzaminu zewnętrznego na koniec szóstej klasy, a także zastąpić egzaminy kończące gimnazjum egzaminami wstępnymi do szkół ponadgimnazjalnych. Warto rozważyć również modyfikacje w odniesieniu do niektórych egzaminów, a także odejście od roli egzaminów, jako decydujących o pozycji w szkolnych rankingach.

Postulat **52** **Zniesienie obecnej formy testowych egzaminów zewnętrznych na zakończenie II etapu edukacji („Sprawdzian szóstoklasisty”)**

W obecnej formie egzamin ten ukierunkowuje proces edukacji na przygotowanie do rozwiązywania testów, co ogranicza stosowanie otwartych metod poznawania świata. Alternatywną dla mocnej postaci postulatu (całkowite zniesienie egzaminu) jest zmiana formatu poprzez włączenie otwartych form sprawdzania wyników uczenia się (learning outcomes).

Postulat wymaga: zmiany rozporządzenia (MEN).

Postulat **53** **Wdrożenie PORTFOLIO UCZNIA jako podstawy dokumentacji przebiegu indywidualnej edukacji. Wykorzystanie portfolio zamiast egzaminów w szkołach podstawowych oraz jako element kompleksowej oceny kompetencji ucznia na zakończenie edukacji gimnazjalnej – równorzędny do wyników egzaminów standardowych**

Proces edukacji bazujący na portfolio ucznia umożliwi promowanie postawy uczniowskiej samodzielności i współodpowiedzialności za uczenie się. Rozszerza zakres umiejętności postrzeganych jako priorytetowe przez środowisko edukacyjne, poprzez stworzenie równorzędności osiągnięć w dziedzinach praktycznych oraz działaniach społecznych do sukcesów o charakterze akademickim. Przyjęcie tego postulatu stanowiłoby rozwiązanie ewentualnych trudności wynikających ze zniesienia standardowej skali ocen końcowo-rocznych (postulat 49).

Postulat wymaga: zmiany rozporządzenia (MEN), szeroko zakrojonych działań edukacyjnych na kierunkach pedagogicznych wyższych uczelni (konferencje rektorów).

Postulat 54 **Zastąpienie egzaminów kończących gimnazjum, egzaminami wstępnymi do szkół ponadgimnazjalnych i umożliwienie uczniom kończącym gimnazjum wyboru zakresu egzaminów, do których przystępują**

Egzaminy pozostawałyby standardowe, ale wybór przedmiotów, jakie obowiązywałyby kandydatów, należałby do każdej szkoły. CKE odpowiadałoby za przygotowanie pakietów egzaminów z szeregu przedmiotów (włączając te, które obecnie pozostają poza obszarem egzaminacyjnym); klientem byłyby szkoły ponadgimnazjalne, organizujące sesje egzaminów wstępnych.

Postulat wymaga: zmiany rozporządzenia (MEN); stworzenia solidnej bazy ekspertów przygotowujących pule zadań testowych z poszczególnych obszarów (CKE); stworzenia sprawnego systemu komunikacji między CKE a szkołami ponadgimnazjalnymi w celu zapewnienia odpowiedniej liczby pakietów egzaminacyjnych (CKE, kuratoria).

Postulat 55 **Podzielenie procesu edukacji na każdym poziomie na dwa etapy: A – badawczo-poznawczo-rozwojowy i B – egzaminacyjny**

Postulat dotyczy takiej organizacji procesu edukacji, która pozwoliłaby zachować otwarte formy nauczania. Dopiero w etapie B nauczyciel pomaga uczniom przygotować się do wybranych egzaminów. Zakładając uznanie poprzedniego postulatu, na tym etapie nauka prowadzona byłaby w zespołach przygotowujących do konkretnych egzaminów – zgodnie z potrzebami poszczególnych uczniów.

Postulat wymaga: zmiany rozporządzenia dotyczącego obowiązujących limitów siatki godzin (MEN), szkolenia dyrektorów w kierunku odpowiedniej reorganizacji funkcjonowania szkół (ośrodki metodyczne, ORE).

Postulat 56 **Wdrożenie mechanizmów zmierzających do zniesienia rankingów szkół albo oparcie ich na formule EWD oraz przeprowadzenie jednolitej kampanii informacyjnej dla jednostek samorządu terytorialnego, obejmującej umiejętność interpretowania wyników egzaminów pod kątem jakości pracy szkoły**

Rankingi wzmacniają wśród odbiorców systemu edukacji błędne przekonania dotyczące kryteriów jakości szkoły, kształtując postawy społeczne hamujące promowanie edukacji w obszarze m.in. kompetencji miękkich, pracy zespołowej itp. Postulat dotyczy takiej organizacji procesu edukacji, która pozwoliłaby zachować otwarte formy nauczania. Organy prowadzące powinny umieć docenić placówki, które w autentyczny sposób wspierają rozwój i zaspokajają indywidualne potrzeby uczniów. Dodatkowo należy przeprowadzić podobną kampanię wśród pracowników nadzoru pedagogicznego (wizytatorzy i ewaluatorzy zewnętrzni).

Postulat wymaga: zmiany ustawy/rozporządzeń dotyczących systemu przeprowadzania egzaminów zewnętrznych (MEN), przeszkolenia wójtów/burmistrzów, radnych oraz urzędników zespołów obsługi oświaty (ośrodki metodyczne, ORE); przeszkolenia pracowników kuratoriów (kuratoria, ORE).

Postulat 57 **Modyfikacja egzaminów gimnazjalnych i maturalnych: zmiana proporcji zadań zamkniętych i otwartych w arkuszach testowych; uzupełnienie egzaminu zewnętrznego o egzamin ustny z języka polskiego i języka obcego w gimnazjum (niezależnie od decyzji dotyczących ewentualnych modyfikacji systemu egzaminów – postulat 54); wprowadzenie do pakietu egzaminów form praktycznych oraz prezentacji projektów i innego dorobku ucznia**

Zmiana proporcji zadań testujących na korzyść kompetencji produktywnych oraz wprowadzenie form alternatywnych – eksperymenty, projekty, działania zespołowe – promuje otwarte, interaktywne metody nauczania nawet w obszarach, w których dominuje sprawdzanie opanowania wiedzy przez testy (nauki ścisłe). Profil absolwenta takich szkół będzie bardziej kompatybilny z oczekiwaniami rynku pracy.

Postulat wymaga: zmiany ustawy/rozporządzeń dotyczących systemu przeprowadzania egzaminów zewnętrznych (MEN), przygotowania nowych pakietów i zasad egzaminacyjnych (CKE, IBE, ORE); kompleksowego przeszkolenia pracowników oświaty w kierunku uwzględnienia nowych procedur w procesie edukacji (ORE, ośrodki metodyczne).

Postulat 58 **Modyfikacja formuły EWD**

Formuła może lepiej służyć ewentualnym procesom monitorowania jakości nauczania, gdy będzie w większym stopniu uwzględniać czynniki sytuacyjne, wynikające ze zdiagnozowanych trudności w uczeniu się.

Postulat wymaga: nowego opracowania formuły przez zespół ekspertów (IBE, ORE).

Postulat 59 **Opracowanie i udostępnienie nauczycielom i uczniom szerokiej bazy pytań egzaminacyjnych, uwzględniającej konieczność konstruowania testów autentycznie równoległych w kolejnych sesjach egzaminacyjnych**

Trudność i dyskryminacyjna wartość pytań arkuszy testowych w jednym roku powinna być identyczna jak analogiczne wskaźniki w kolejnych latach. Udostępnienie całego zestawu pytań ułatwi nauczycielom konstruowanie zadań przygotowujących.

Postulat wymaga: opracowania profesjonalnej bazy pytań (zespoły ekspertów przedmiotowych, CKE odpowiedzialne za organizację prac).

Postulat 60 **Wprowadzenie możliwości egzaminów online dla dzieci mieszkających poza krajem**

Zorganizowanie sieci egzaminacyjnych ośrodków przy ambasadach, konsulatach i polskich ośrodkach kulturalnych ułatwi dostęp do egzaminów Polakom przebywającym na emigracji.

Postulat wymaga: zmiany ustawy i rozporządzenia dotyczących egzaminów (MEN); opracowania wersji komputerowych arkuszy egzaminacyjnych oraz systemu łączności elektronicznej (CKE).

Efektywne wykorzystanie technologii w szkole

Moderator: *Anna Stokowska*

Jaka będzie rola technologii w polskiej szkole przyszłości? Jakie mamy cele związane z przeformułowywaniem sposobów uczenia się i nauczania?

Wygląda na to, że nadal nie wszystkie szkoły są gotowe do wejścia na bardziej zaawansowany poziom budowania swoich strategii TIK

Uczestnicy debat na portalu Nasza Edukacja oraz uczestnicy III Kongresu Edukacji zwracali uwagę przede wszystkim na konieczność podnoszenia kompetencji cyfrowych nauczycieli oraz na braki w systemie edukacji medialnej (m.in. pod kątem bezpiecznego korzystania z nowych mediów). **Wyróżnili oni zatem dwa z trzech najważniejszych punktów decydujących o jakości wykorzystania nowych technologii w edukacji – zapewnienie odpowiedniej infrastruktury oraz podnoszenie kompetencji użytkowników (uczniów i nauczycieli). Istotną rolę w nowoczesnej edukacji pełni też trzeci filar – cyfrowe materiały edukacyjne.**

Potrzebne jest systemowe wsparcie ze strony administracji publicznej dla otwartych zasobów edukacyjnych (OZE): ich finansowania, tworzenia i udostępniania; oraz dla narzędzi, które promowałyby ich wdrażanie na poziomie codziennej pracy nauczycieli i uczniów.

Uczniowie i nauczyciele potrzebują dostępu do treści edukacyjnych, które są jednocześnie:

- a) otwarte, czyli dostępne na wolnej licencji dającej możliwość darmowego, nieograniczonego prawem ich wykorzystywania, modyfikacji rozpowszechniania;
- b) cyfrowe – dostępne w formie elektronicznej

Niezbędne są zmiany legislacyjne, które nałożą na instytucje systemu oświaty oraz organy im podległe obowiązek udostępniania publicznie sfinansowanych materiałów edukacyjnych na wolnych licencjach. Istotne jest także promowanie nowoczesnych, cyfrowych materiałów poprzez stworzenie publicznego, internetowego repozytorium otwartych zasobów edukacyjnych – powszechnie dostępnej i darmowej platformy materiałów. Powinien mu towarzyszyć system informowania, szkolenia i motywowania nauczycieli i uczniów do korzystania z opublikowanych zasobów oraz do tworzenia i udostępniania nowych materiałów.

Kluczowe w budowaniu nowoczesnej edukacji jest także wsparcie rodziców oraz dyrektorów. Należy umożliwić szkołom budowanie własnych strategii wprowadzania cyfrowej edukacji przy dużym wsparciu infrastrukturalnym oraz systemowym wsparciu dla nauczycieli. Niemniej jednak, to sama społeczność szkolna musi wypracować wizję swojej placówki.

Postulat 61 **Podnoszenie kompetencji cyfrowych nauczycieli oraz położenie nacisku na celowość wykorzystania technologii w szkole**

Obecnie jedynie 18% nauczycieli codziennie korzysta z nowych technologii w nauczaniu. Przywiązanie nauczycieli do tradycyjnych metod nauczania, niewystarczające wsparcie szkoleniowe i mała skala promocji innowacyjnych zastosowań TIK w edukacji mogą powodować, że wykorzystanie nowych technologii w szkole ogranicza się do podstawowego poziomu, na którym TIK będzie stanowiło jedynie atrakcyjny, lecz powierzchowny dodatek do tradycyjnych metod nauczania.

Postulat wymaga: *określenia i wdrożenia do procesu nauczania pedagogicznego oraz procesu doskonalenia zawodowego nauczycieli katalogu kompetencji obejmującego: wiedzę teoretyczną z zakresu podstaw prawa autorskiego, używania wolnych licencji, umiejętności technicznych z zakresu efektywnego publikowania zasobów oraz kompetencji pozwalających na samodzielną ocenę jakości, adaptację i dostosowywanie otwartych zasobów do potrzeb uczniów. O ile system doskonalenia zawodowego nauczycieli jest gotowy na podjęcie tego wdrożenia, o tyle uczelnie kształcące na kierunkach pedagogicznych będą potrzebowały w tym zakresie wsparcia, m.in. poprzez zapewnienie sieci wykwalifikowanych trenerów oraz oferty kursów on-line przeznaczonych dla nauczycieli akademickich i dla studentów pedagogiki (MEN i MNiSW).*

Postulat 62 **Dalszy rozwój systemu edukacji medialnej**

Za nieodpowiedzialnym korzystaniem z internetu kryją się niebezpieczeństwa związane m.in. z utratą danych, cyberprzemocą, trafianiem na nieodpowiednie treści lub zasoby o bardzo niskiej jakości. Można temu przeciwdziałać skuteczną edukacją medialną, zarówno wśród uczniów, jak i rodziców i nauczycieli.

Kłopoty z edukacją medialną w Polsce wynikają m.in. z braku aktualnych i kompleksowych badań na ten temat oraz z braku jednolitego katalogu kompetencji medialnych. Prowadzenia programów edukacji medialnej podejmują się różne instytucje rządowe (MKiDN, MEN, MAiC) i samorządowe, a także instytucje kultury, takie jak NINA. Są to jednak działania nieskoordynowane i o relatywnie niewielkim zasięgu

Postulat wymaga: *przeznaczania środków na realizację badań i pilotażowych projektów edukacji medialnej oraz konsekwentne finansowanie programów edukacyjnych organizacji pozarządowych i instytucji kultury. Także elementy podstawy programowej dotyczącej edukacji medialnej powinny być tak sformułowane, aby być jak najbardziej elastycznymi w stosunku do bardzo intensywnie zmieniającej się rzeczywistości. Do zadań uczelni i wydziałów pedagogicznych należy natomiast dbanie o konsekwentne prowadzenie i priorytetyzowanie elementów edukacji medialnej w systemie kształcenia nauczycieli (MEN).*

Postulat 63 **Wspieranie nauczycieli skutecznie wykorzystujących technologie i połączone z nimi nowoczesne metody nauczania**

Narzędziom czysto technicznym powinny towarzyszyć także innowacyjne metody dydaktyczne, które stanowią dobre uzupełnienie nowych technologii i nowych mediów, np. grywalizacja czy odwrócona lekcja. Zmieniając modele dydaktyczne równocześnie z wprowadzaniem sprzętu, podnosimy efektywność jego wykorzystania i zwiększamy korzyść dla uczniów i nauczycieli. Bardzo wielu nauczycielom już się to udaje i z powodzeniem wykorzystują nowoczesne metody dydaktyczne w połączeniu z nowymi technologiami.

Postulat wymaga: *wspierania i pokazywania opinii publicznej i środowisku edukacyjnemu takich nauczycieli, którzy w swoich szkołach są pionierami wykorzystywania TIK. Należy ponadto zachęcać nauczycieli do dzielenia się swoim doświadczeniem (np. poprzez prowadzenie bloga, strony internetowej klasy, organizowanie spotkań wewnątrz i na zewnątrz szkoły), zasobami i metodami pracy.*

Ważną rolę upowszechnienia dobrych praktyk jest docenienie i wyróżnienie autorów innowacyjnych pomysłów wykorzystywania TIK w nauczaniu i zwiększanie przez to motywacji nauczycieli do ich upowszechniania. Niezbędne jest także formalne rozpoznanie i gratyfikacja za tworzenie otwartych cyfrowych materiałów edukacyjnych (np. poprzez punkty do awansu zawodowego). Taka zmiana wymagałaby również modyfikacji systemu awansu na ciągły, w którym praca i stopień awansu nauczyciela są ewaluowane cyklicznie. Gratyfikacja mogłaby opierać się również na modelu finansowym, a którym tworzenie zasobów byłoby wynagradzane przez państwo, np. w formie grantów przyznawanych w otwartych konkursach.

Postulat 64 **Nałożenie na organ prowadzący szkołę obowiązku zatrudniania serwisanta infrastruktury IT w szkołach**

Alternatywnym rozwiązaniem jest zlecenie poza szkołą odpowiedniej usługi w takim wymiarze, żeby można było sprawnie, efektywnie i skutecznie obsługiwać sprzęt i aktualizować oprogramowanie.

Postulat wymaga: *odpowiedniego rozporządzenia MEN.*

Postulat 65 **tworzenie krótko- i średniookresowych planów informatyzacji szkół**

Plany takie pomogłyby w strategicznym, efektywnym i odpowiadającym charakterowi danej placówki wykorzystaniu zasobów finansowych, sprzętowych i ludzkich w zakresie używania TIK w edukacji. Powinny być one tworzone przez same szkoły we współpracy z organem prowadzącym i/lub innymi szkołami w gminie/regionie tak, aby najlepiej wykorzystać lokalny potencjał i sprostać specyficznym wyzwaniom i potrzebom każdej placówki.

Postulat wymaga: *współpracy szkoły z organem prowadzącym i/lub innymi szkołami w gminie/regionie i/lub wydania odpowiedniego rozporządzenia przez MEN.*

Postulat 66 **Zapewnienie komputera dla nauczyciela w każdej sali lekcyjnej**

Postulat wymaga: *przeszkolenia nauczycieli z podstawowych kwestii obsługi sprzętu.*

Skuteczne nauczanie języków obcych

Moderator: *Katarzyna Kieszowska*

Mówienie w języku obcym w kontekście komunikacyjnym jest najważniejszą umiejętnością do nabycia w procesie kształcenia językowego, a rola nauczyciela jest kluczowa w tym procesie. Ucząc języka, należy kłaść duży nacisk na sytuacje komunikacyjne i stwarzać jak najwięcej możliwości uczniom do pokonywania bariery językowej. Warto też zachęcać do nauki języków poprzez zanurzanie uczących się w kulturze danego języka oraz poprzez zachęcanie do rozmowy w języku obcym poza sytuacją szkolną.

Postulat **67** **Oparcie nauczania języków obcych na nauce mówienia (komunikacji) jako kompetencji priorytetowej**

Skuteczna komunikacja jest podstawową umiejętnością w każdym języku. Obecnie jednak, celem nauczania języków w szkole nie jest nauka mówienia w danym języku, a nauka o języku. Nauczanie języka ukierunkowane jest na przygotowanie do testów lub egzaminów zewnętrznych, które nie zawierają komponentu ustnego. Dlatego nauczyciel skupia się na nauczaniu pisania, słuchania i czytania, a ćwiczenie samego mówienia zepchnięte jest na dalszy plan.

Postulat wymaga: szeroko zakrojonego działania uwrażliwiającego nauczycieli na wagę kształtowania czynnej znajomości języka. Jednocześnie powinno się uświadamiać nauczycielom, jak ważny jest komponent mówienia oraz uczenie tolerancji na błąd językowy, szczególnie w trakcie pierwszych lat nauki mówienia. Ważne jest, aby nauczycielom uświadamiać, jak istotna jest ich rola w pokonywaniu bariery językowej uczniów od samego początku kształcenia językowego. Instytucje odpowiedzialne za wprowadzenie zmian to: ORE, placówki doskonalenia nauczycieli, kuratoria, dyrektorzy szkół.

Postulat 68 **Wprowadzenie komponentu ustnego do egzaminu zewnętrznego z języka po każdym etapie edukacji**

Kształcenie umiejętności mówienia jest pomijane i często brakuje nauczycielom czasu, aby poświęcić go na kształcenie tej ważnej kompetencji. Ucząc „pod egzaminy”, które nie zawierają komponentu ustnego, nauczyciele podczas dwóch godzin w tygodniu przewidzianych na języki obce mają i tak bardzo ograniczone możliwości, aby skutecznie przygotować uczniów do czytania, pisania i słuchania w języku obcym. Można założyć, iż wprowadzając komponent mówienia jako stały element każdego egzaminu/testu językowego, wymuszony zostanie czas w klasie na kształcenie tej umiejętności mówienia na równi z innymi umiejętnościami.

Postulat wymaga: decyzji CKE odnośnie do wprowadzania komponentu ustnego jako stałego elementu podsumowującego każdy etap edukacyjny, decyzji MEN odnośnie do narzucenia obowiązkowego uwzględniania komponentu ustnego w ocenach cząstkowych. Instytucje odpowiedzialne za wprowadzenie zmian to: CKE, MEN.

Postulat 69 **Kształcenie nauczycieli w zakresie wdrażania strategii mówienia w języku obcym w klasie i wykształcenie umiejętności oceny wypowiedzi ustnej**

Postulat jest kontynuacją poprzednich postulatów. W programie kształcenia nauczycieli języków powinno się położyć szczególny nacisk na potrzebę i umiejętność oceny wypowiedzi ustnej. Uczeń powinien dostawać bieżącą informację zwrotną na temat swoich postępów w czynnej znajomości języka, aby motywować go do kształcenia i doskonalenia tej umiejętności w sposób ciągły.

Postulat wymaga: wprowadzenia do programów kształcenia nauczycieli języków obcych nauczania oceniania wypowiedzi ustnej. Instytucje odpowiedzialne za wprowadzenie zmian to: MNiSW, ORE, ośrodki doskonalenia nauczycieli, dyrektorzy szkół.

Postulat 70 **Zwiększenie liczby godzin przeznaczonych na naukę mówienia w języku obcym**

Obecny wymiar godzinowy przeznaczony na naukę języków jest niewystarczający, a przy dodatkowo dużej liczebności uczniów w klasie, wymiar ten skutecznie eliminuje możliwość wykształcenia u uczniów efektywnej umiejętności komunikowania się w języku obcym. Nauczyciel sam musi dbać o przeznaczenie odpowiedniej liczby godzin dydaktycznych na kształcenie umiejętności mówienia, co często jest bardzo trudne czasowo i organizacyjnie. Istnieją programy (English Teaching market, Youngsters) zwiększające ilości godzin nauczania języka angielskiego w gimnazjum, które zdecydowanie poprawiły skuteczność nauczania. W wyniku zwiększenia ilości godzin w podstawie programowej na naukę języka obcego w sposób systemowy zrodzi się szansa na naukę mówienia i komunikowania w języku obcym.

Postulat wymaga: rozporządzenia MEN zwiększającego wymiar godzinowy na naukę języków obcych w szkole na wszystkich etapach edukacyjnych.

Postulat 71 **Motywowanie do nauki języka poprzez zapoznanie uczniów z obcą kulturą i ludźmi**

Zmotywowany uczeń wykona więcej pracy w rok niż niezmotywowany w przeciągu 5 lat. Proponuje się motywowanie uczących się języka poprzez zapoznanie ich z kulturą (filmy, piosenki, książki, poezja) i spotkania z ludźmi czy rówieśnikami (wymiany, spotkania z native speakerami, korespondencja mailowa lub listowna z uczniami szkół zagranicznych, wycieczki zagraniczne itd.). Takie kształtowanie motywacji będzie efektywnie wpływać na potrzebę komunikacji i przełoży się na realną potrzebę czynnego wykorzystywania znajomości języka obcego. W takie działania należałoby włączyć także rodziców, gdyż rodzice mają dodatkowy wpływ wzmagający motywację uczniów.

Postulat wymaga: szeroko zakrojonych działań uwrażliwiających nauczycieli na podniesienie motywacji ucznia do czynnego posługiwania się językiem obcym. Instytucje odpowiedzialne za wprowadzenie zmian to: ORE, placówki doskonalenia nauczycieli, kuratoria, dyrektorzy szkół.

Postulat 72 **Zmniejszenie liczebności uczniów w klasie na lekcjach języków obcych**

Mniejsze grupy językowe oznaczają bardziej indywidualne podejście i zwiększoną efektywność zajęć. Przy dwóch godzinach tygodniowo zajęć w szkole przewidzianych na naukę języków, prowadzonych w bardzo licznych klasach, szansa na efektywne kształcenie jest bardzo mała. Postuluje się, aby klasy językowe były obowiązkowo dzielone na mniejsze grupy w celu zapewnienia wszystkim uczestnikom zajęć czynnego udziału w lekcji. Jedynie taki udział w zajęciach językowych przekłada się na czynną znajomość języka obcego.

Postulat wymaga: rozporządzenia MEN. Instytucje odpowiedzialne za wprowadzenie zmian to: dyrektorzy szkół, JST.

Postulat 73 **Faktyczne zapewnienie nauczycielom prawa do merytorycznego wyboru podręcznika**

W obecnej sytuacji nauczyciele posiadają tylko teoretyczne prawo do wyboru podręcznika – zbyt niska jest dotacja na książki, szczególnie na ćwiczenia, niezbędne w kształceniu językowym.

Postulat wymaga: zmiany rozporządzenia MEN dotyczącego podręczników do nauczania języków obcych.

Postulat 74 **Zanurzenie językowe uczących się języka obcego poprzez oglądanie filmów lub audycji dla dzieci i młodzieży w wersji oryginalnej**

Postuluje się rezygnację z telewizyjnego dubbingowania przez lektora filmów dla najmłodszych i dla młodzieży i wprowadzenie napisów w języku obcym w czasie nadawania filmów w wersji oryginalnej. Dzisiejsze rozwiązania technologiczne umożliwiają rezygnację z lektora, jednak brak podpisów często utrudnia oglądanie filmów w wersji oryginalnej. Należałoby wrócić do pomysłu wprowadzenia podpisów w języku oryginalnym dla wersji językowej filmu w czasie jego wyświetlania. Przede wszystkim jednak rolą nauczyciela jest „promowanie” zanurzenia ucznia w wersje oryginalne filmów w celu zwiększenia ekspozycji ucznia na język obcy.

Postulat wymaga: apelu do KRRiT w celu zainicjowania wprowadzenia nadawania filmów w wersji oryginalnej przeznaczonych dla dzieci i dla młodzieży jako elementu stałej polityki KRRiT.

Postulat 75 **Wprowadzanie zadań domowych polegających na obcowaniu z językiem obcym i kulturą**

Postuluje się żeby nauczyciele w ramach zadań domowych zachęcali dzieci i młodzież do obcowania z językiem obcym i kulturą danego języka w domu (telewizja obcojęzyczna, zasoby internetowe, gry w wersji oryginalnej). Nauczyciele powinni zachęcać również rodziców do motywowania swoich podopiecznych, aby sięgali do filmów, gier czy też rozwiązywania swoich pasji z wykorzystaniem zasobów internetu w wersji językowej języka, którego się uczą.

Postulat wymaga: szeroko zakrojonych działań upowszechniających wśród nauczycieli i rodziców różnorodność kanałów dostępu do źródeł w oryginalnej wersji językowej. Instytucje odpowiedzialne to: ORE, kuratoria, dyrektorzy szkół, ośrodki doskonalenia nauczycieli, rady rodziców, JST.

Postulat 76 **Wprowadzenie „obowiązku” mówienia tylko w języku obcym na zajęciach języka obcego**

Wielu nauczycieli języków wciąż nadużywa mówienia w języku polskim na lekcjach języków obcych. Narzucenie trybu obowiązkowej komunikacji w języku uczonej wymusiłoby również wykształcenie u nauczycieli umiejętności nieodwoływania się do języka polskiego na lekcji, a przynajmniej tylko w przypadkach komunikacyjnie uzasadnionych.

Postulat wymaga: szerokich działań uświadamiających nauczycielom języków, odnośnie do efektywności „zanurzenia” uczniów w języku obcym w czasie zajęć z języka obcego. Konieczne są kursy doskonalące dla nauczycieli języków. Instytucje odpowiedzialne za wprowadzenie zmian to: dyrektorzy szkół, ORE, placówki doskonalenia nauczycieli, kuratoria.

Wspieranie uczniów z innych kultur

Moderatorzy: *prof. Halina Grzymała-Moszczyńska*

Warto rozważyć wprowadzenie funkcji asystentów kulturowych czy też metodyków kulturowych, aby wspierać uczniów z innych kultur. Należy też skupić się na ułatwieniu pokonania bariery językowej oraz prowadzić rozwój nauczycieli, psychologów, dyrektorów, kuratorów i innych w odniesieniu do relacji międzykulturowych.

- Postulat 77** **Wprowadzenie funkcji asystentów kulturowych oraz metodyka kulturowego**
Asystenci kulturowi mieliby być obecni w klasach, gdzie uczą się cudzoziemcy. Z kolei, role metodyków kulturowych powinni pełnić specjaliści od relacji międzykulturowych, np. psycholodzy, kulturoznawcy, religioznawcy, antropolodzy itp. Nie jest konieczne, aby taka osoba była zatrudniona w każdej szkole, wystarczy jeśli będzie dostępna w dzielnicy lub nawet okręgu szkolnym.
- Postulat 78** **Wsparcie cudzoziemców w pokonaniu bariery językowej**
Język polski powinien być nauczany przez osoby wykwalifikowane do nauczania języka polskiego jako obcego (glottodydaktyków). Z kolei, podczas egzaminów powinna istnieć możliwość korzystania ze słowników językowych (język polski – język obcy), a ocena z języka polskiego w ramach egzaminów cudzoziemców powinna być traktowana jako ocena z języka obcego.
- Postulat 79** **Rozwój nauczycieli, psychologów, kuratorów, dyrektorów szkół i przedstawicieli JST w odniesieniu do relacji międzykulturowych**
Należy wprowadzić do programu kształcenia nauczycieli, pedagogów i psychologów przedmiot dotyczący pracy z uczniami z innych kultur. W wymiarze na przykład 60 godzin. Również poszerzenie programu studiów psychologicznych o psychologię kulturową, pracę z osobami z innych kultur i uchodźcami. Należy też w tym zakresie kształcić kuratorów, dyrektorów szkół i przedstawicieli organów zarządzających szkołami. Od strony narzędziowej, warto rozważyć opracowanie podręcznika dla klas przygotowujących się do przyjęcia osób z innych kultur, a także wskazanie szkół posiadających doświadczenie w zakresie pracy z dziećmi z innych kultur i organizację tam nauczycielskich praktyk. Istotne będzie również włączenie doświadczonych organizacji pozarządowych do współprowadzenia takich zajęć dla klas przygotowujących się do przyjęcia dzieci cudzoziemców.
- Postulat 80** **Niewłączanie ocen dzieci cudzoziemców, przebywających w Polsce krócej niż 4 lata, do ocen i statystyk służących do kategoryzacji szkół w ramach rankingów**

IV. WSPARCIE NAUCZYCIELI

Nauczyciele rozwijający swoje kompetencje

Moderatorzy: Małgorzata Piotrowska-Skrzypek, Grażyna Kilbach

Nauczyciele powinni otrzymywać wsparcie w realizacji zadań samodoskonalących. Warto też unikać obciążania nauczycieli dodatkową pracą, obowiązkami i nadgodzinami. Konieczne jest podwyższenie pensji nauczycieli, m.in. dla zwiększenia prestiżu zawodu.

Postulat **Wspieranie nauczycielskich działań samodoskonalących**

81

Zgoda dyrektorów i organów prowadzących na wyjazdy szkoleniowe nauczycieli oraz stosowanie klarownych systemów dofinansowywania szkoleń nauczycielskich. Nauczyciel powinien mieć możliwość systematycznego doskazywania się, zarówno w zakresie wykładanego przedmiotu, kompetencji wychowawczych, jak i z zakresu np. psychologii, kompetencji miękkich. Wymaga to również jasnych zasad finansowania i kierowania wniosków zgodnie z potrzebami beneficjentów.

Postulat wymaga: zmiany w prawie oświatowym (Sejm RP, MEN).

Postulat **Unikanie obciążania nauczycieli dodatkową pracą, obowiązkami, nadgodzinami**

82

Należy ograniczyć biurokrację w szkole, aby nauczyciel nie poświęcał na nią czasu przeznaczonego do pracy z uczniem. Również obciążenie nauczycieli zbyt dużą liczbą nadgodzin powoduje niewłaściwą realizację pracy edukacyjno-wychowawczej.

Postulat wymaga: zmiany w prawie oświatowym (Sejm RP, MEN).

Postulat **Podwyższenie pensji nauczycieli**

83

Podwyższenie pensji miałooby na celu zwiększenie prestiżu zawodu nauczyciela oraz przyciąganie do niego najlepszych. Często nauczyciele, aby godnie zarabiać, łączą etaty, również w kilku szkołach, co obniża komfort i efektywność pracy. Nie można także wymagać ciągłego doskazywania się, podnoszenia kwalifikacji bez właściwego wynagrodzenia.

Postulat wymaga: zmiany w prawie oświatowym (Sejm RP, MEN).

Postulat **Wszechstronne wspieranie nauczycieli przez zmiany systemowe****84**

Nauczyciel musi mieć właściwe warunki, żeby dobrze pracować, np. powinien mieć z klasą więcej lekcji wychowawczych, aby móc nawiązać lepsze relacje z wychowankami. Dostęp do wszelkich pomocy dydaktycznych, ułatwiających pracę, uatrakcyjniających proces edukacyjny, pozwalających na poszerzanie technik i metod nauczania – powinien być standardem w każdej szkole. Każdy pedagog powinien mieć możliwość przeprowadzania lekcji „na zewnątrz” (bieżące zajęcia w muzeum, kinie, teatrze, parku, zakładzie pracy itp.). Potrzeba więcej zaufania do nauczycieli – powinien on być autonomiczny i mieć poczucie własnej skuteczności – aby w takie umiejętności móc również wyposażać ucznia. Chętniej będzie się wtedy dzielić swoją wiedzą, doświadczeniem, umiejętnościami, np. w ramach „Wspólnoty praktyków” (miejsca i przestrzeni do współpracy nauczycielskiej w szkole, gminie). Nie może być krępowany i „niszczony” przez dyrektora.

Postulat wymaga: zmiany w prawie oświatowym (Sejm RP, MEN), zmiany rozporządzenia (MEN), dyrektyw (MEN) dla dyrekcji szkół.

Start zawodowy młodych nauczycieli

Moderatorzy: *Małgorzata Piotrowska-Skrzypek, Grażyna Kilbach*

Start zawodowy młodych nauczycieli można wspierać popularyzując instytucje nauczyciela wspomagającego i asystenta nauczyciela, oraz przemodelować w niektórych obszarach studia nauczycielskie (m.in. kładąc większy nacisk na naukę metodyki, przywrócenie szkół ćwiczeń).

Postulat 85 **Spopularyzowanie instytucji nauczyciela wspomagającego oraz asystenta nauczyciela**

Ten krok stworzyłby młodym nauczycielom większe możliwości zaangażowania i zdobycia doświadczenia. Od nauczyciela doświadczonego – którego asystentem zostaje młody pedagog – może nauczyć się podstawowych zasad, najważniejszych czynności związanych z prowadzeniem dokumentacji itp.

Postulat wymaga: *zmiany w prawie oświatowym (Sejm RP, MEN), zmiany rozporządzenia (MEN).*

Postulat 86 **Zwiększenie nacisku na rozwój kompetencji metodycznych przyszłych nauczycieli**

Obecnie ogranicza się systematycznie liczbę godzin poświęconych metodyce, poza tym metodyka uniwersytecka opiera się jeszcze na przestarzałych teoriach, nieodnoszących się do współczesnych potrzeb szkół i placówek oświatowych, a przede wszystkim uczniów – podmiotów procesu nauczania.

Postulat wymaga: *szeroko zakrojonych działań edukacyjnych na kierunkach pedagogicznych wyższych uczelni (konferencje rektorów).*

Postulat 87 **Dawanie wszystkim równych szans naboru na wakat**

Dyrektorzy nadal powinni decydować o tym, kogo chcą zatrudnić w swojej szkole, jednak powinni obowiązkowo zgłaszać wakat do Urzędu Pracy. Należy stworzyć również bank ofert pracy dla nauczycieli. Jeżeli nie ogólnopolski, to przynajmniej w każdym województwie, prowadzony przez wszystkie kuratoria oświaty.

Postulat wymaga: *zmian rozporządzeń oraz regulaminów na poziomie kuratoriów, JST oraz wydziałów edukacji urzędu miasta.*

Postulat Przywrócenie systemowo szkół ćwiczeń**88**

Szkoły ćwiczeń – to placówki wybrane, wyselekcjonowane, w których nauczyciele są przygotowani do przyjęcia praktykantów. Współpracują z uczelniami, wspólnie ustalając program praktyk. W standaryzowany sposób wprowadzają młodych nauczycieli wielopłaszczyznowo w arkana zawodu.

Postulat wymaga: zmian w prawie o szkolnictwie wyższym.

Postulat Zmiana wymogów odnośnie do tworzenia uczelni kształcących nauczycieli w zadaniach Państwowej Komisji Akredytacyjnej**89**

Powinna nastąpić zmiana zasad naboru na studia – selekcja na poziomie rekrutacji. Nie może również być tak, że każdy, bez podstaw, bazy kierunkowej, może uzyskać wszelkie kwalifikacje – teraz np. muzyki może uczyć geograf po studiach podyplomowych – bez wcześniejszego wykształcenia muzycznego. Nie może każda uczelnia bez odpowiedniej bazy prowadzić wszystkich kierunków kształcenia.

Na uczelniach w programie studiów powinno być więcej praktyki, mniej teorii, która jest ogólnie dostępna.

Postulat wymaga: zmian w prawie o szkolnictwie wyższym.

Postulat 90 **Wzmocnienie współpracy MEN i MNiSW w zakresie kształcenia i doskonalenia nauczycieli**

Powinno nastąpić uszczelnienie współpracy MEN i MNiSW w zakresie kształcenia i doskonalenia nauczycieli. Konieczna jest również współpraca i bieżące kontakty ministerstw ze szkołami w celu usprawnienia przepływu informacji dotyczących potrzeb i wymagań.

Postulat wymaga: połączenia działań MEN z MNiSW w ww. zakresie.

Postulat 91 **Realizacja pierwszego roku pracy nauczyciela w szkole jako stażu z innym nauczycielem**

W czasie tego roku młody nauczyciel nabierze kompetencji związanych z formalnościami szkolnymi, kontaktami z rodzicami, metodami i sposobami pracy w klasie – nie jako staż w awansie zawodowym, tylko rodzaj praktyki zawodowej.

Postulat wymaga: zmian w prawie oświatowym i rozporządzeniach (MEN).

Postulat 92 **Wydłużenie cyklu studiów pedagogicznych o 1 rok**

Byłby to rok obowiązkowej praktyki, niepołączony absolutnie z awansem zawodowym. To czas, w którym młody adept nauczycielstwa poznawałby dokumentację szkolną, przepisy, zasady pracy w klasie z dziećmi, w kontaktach z rodzicami. Pracowałby równolegle z nauczycielem – mentorem.

Postulat wymaga: zmian w prawie o szkolnictwie wyższym (MNiSW).

Postulat 93 **Kształcenie mniej przedmiotowe, a w większym stopniu na poszczególne etapy edukacji**

Każdy poziom edukacyjny stawia przed nauczycielem odmienne wymagania – wyboru metod i form pracy, realizowania odpowiednich działań wychowawczych dostosowanych do wieku i etapu rozwoju dziecka. Matematyk w szkole podstawowej powinien mieć nieco inne kompetencje niż w gimnazjum.

Postulat wymaga: realizacji ogólnokrajowej kampanii informacyjnej na poziomie kuratoriów, JST, wydziałów edukacji oraz szkół (ORE, ośrodki metodyczne, jednostki zarządzające oświatą w organach prowadzących).

Nowa formuła awansu zawodowego nauczycieli

Moderatorzy: Małgorzata Piotrowska-Skrzypek, Grażyna Kilbach

Należy zlikwidować stopnie nauczyciela mianowanego i dyplomowanego, pozostawiając jedynie stopnie stażysty oraz nauczyciela. Egzaminy decydujące o awansie zawodowym nauczycieli powinny być też bardziej obiektywne, a sam awans w większym stopniu uzależniony od praktyki, opinii uczniów i rodziców, a w mniejszym od dokumentów.

Postulat **Likwidacja stopni nauczyciela mianowanego i dyplomowanego**

94

Propozycja nowych stopni awansu: stażysta, nauczyciel, następnie – kadencyjny tytuł profesora oświaty – np. na 3 lata. Jednak równolegle potrzebna jest ścieżka związana ze stałym zwiększeniem wynagrodzenia, z doształcaniem, zdobywaniem nowych kierunków kształcenia, sukcesami nauczyciela i uczniów, prowadzeniem praktyk i dzieleniem się wiedzą i doświadczeniem.

Postulat wymaga: zmian w formule awansu zawodowego (MEN).

Postulat **Uzależnienie oceny awansu w większym stopniu od praktyki, a w mniejszym od dokumentów**

95

Od nauczycieli wymaga się zbyt dużo biurokracji, a zbyt mało działań w klasie, szkole i środowisku. Ocena awansu powinna bardziej zależeć od opinii doświadczonych nauczycieli tej samej szkoły i ekspertów edukacyjnych analizujących rzeczywiste, realne lekcje nauczyciela, a nie tylko dokumentację.

Postulat wymaga: zmian w formule awansu zawodowego (MEN).

Postulat **Obiektywizacja egzaminu decydującego o awansie zawodowym nauczyciela**

96

Powinniśmy iść w stronę obiektywizacji egzaminu, powinien być wzorowany na innych egzaminach państwowych, np. nadających uprawnienia, przeprowadzany przez niezależną komisję. Egzamin państwowy – część pisemna, teoretyczna (test wiedzy z dydaktyki przedmiotu, pedagogiki, prawa oświatowego i merytoryczny z wiedzy przedmiotowej) oraz część praktyczna – np. przeprowadzenie trzech lekcji obserwowanych przez niezależną komisję.

Postulat wymaga: zmian w formule awansu zawodowego (MEN).

V. SZKOŁA A POTRZEBY SPOŁECZNE

Malejąca liczba uczniów

Moderator: *Andrzej Okurowski*

Niż demograficzny zmusza samorządy do podejmowania niełatwych decyzji.

Jak mamy dostosować istniejące sieci szkół do faktycznej liczby uczniów?

Zamykanie szkół i zwalnianie nauczycieli to ostateczność.

W debacie wysłuchaliśmy wypowiedzi samorządowców odpowiadających na pytanie: jak radzą sobie z tym problemem, co mają do zaoferowania nauczycielom, dla których brakuje pracy w szkole, jak można zagospodarować tę ważną i silną intelektualnie grupę zawodową?

Postulat **Uwzględnianie w sposobie finansowania wielkości i typu oddziału klasowego**

97

Wprowadzenie zmian w dotychczasowym sposobie naliczania subwencji oświatowej, tak aby w większym niż dotychczas stopniu dostrzegała odział klasowy, ponieważ tu powstają rzeczywiste koszty funkcjonowania szkoły. Ważne jest, aby sposób jej naliczania uwzględniał różnice, np. w kosztach kształcenia w poszczególnych zawodach.

Postulat wymaga: *zmian w obowiązującym prawie oświatowym i konieczności nowelizacji stosownych rozporządzeń.*

Postulat **Wprowadzenie ustawy aglomeracyjnej, by móc planować sieć szkół w dużych zespołach miejskich**

98

Uchwalenie ustawy aglomeracyjnej, która precyzowałaby zasady tworzenia sieci szkół ponadgimnazjalnych, głównie zawodowych. Obecnie istniejący chaos prowadzi do szkodliwej i niepotrzebnej konkurencji między szkołami, a proponowana przez nie oferta kształcenia nie zawsze jest zgodna z oczekiwaniami rynku pracy.

Ustawa właśnie została przez sejm uchwalona i czeka na stosowny podpis prezydenta. Wychodzi ona naprzeciw oczekiwaniom lokalnych samorządów funkcjonujących w obrębie aglomeracji i na pewno usprawni w praktyce proces tworzenia sieci szkół (głównie dotyczy to szkół ponadgimnazjalnych).

Postulat Łączenie szkół w zespoły**99**

Optymalizacja istniejących sieci szkół, poprzez tworzenie m.in. zespołów szkolnych, które obniżają koszty administracyjne funkcjonowania, a także pozwalają, przy malejącej liczbie godzin dydaktycznych, utrzymywać nauczycielskie etaty.

Jest to postulat z kategorii „rozwiązania praktyczne”, który nie wymaga specjalnych zmian w obowiązującym prawie, zarówno oświatowym, jak i samorządowym.

Postulat Zmniejszenie liczebności klas**100**

Odejście od dotychczasowych, obowiązujących wskaźników ilościowych, określających wielkość oddziału klasowego. Ponadto, w bardzo małych klasach, należy wspierać organizację nauczania polegającą na klasach łączonych, w grupach zróżnicowanych wiekowo.

Choć faktyczną liczbę uczniów w oddziale określa organ prowadzący, to czyni to na podstawie stosownych przepisów prawa, np. rozporządzenia ministra edukacji narodowej w sprawie ramowych statutów. Wprowadzenie zmian wiązałoby się z koniecznością nowelizacji obowiązującego prawa oświatowego i stosownych rozporządzeń.

Potrzeba: zmniejszenia obowiązujących wskaźników ilościowych, określających wielkość oddziału klasowego oraz promowania nauczania w klasach łączonych, przygotowywania nauczycieli do tej formy pracy - studia i kursy doskonalące, opracowanie i upowszechnianie materiałów metodycznych i dobrych praktyk.

Postulat Przekazywanie małych szkół, przeznaczonych do likwidacji, w ręce organizacji pozarządowych**101**

Przekazywanie małych szkół, przeznaczonych do likwidacji, w ręce organizacji pozarządowych lub osób fizycznych. Działania te wychodzą naprzeciw oczekiwaniom lokalnych społeczności, które z reguły niechętnie odnoszą się do idei zamykania szkół. Przekazywanie szkół to również szansa dla samorządów niewydolnych finansowo, dla których subwencje oświatowe stanowią nawet 50% budżetu.

Jest to postulat praktyczny możliwy do realizacji w świetle obowiązującego prawa. Warto zastanowić się, czy np. dotychczasowy przekaz medialny jest wystarczający i odpowiednio wspierający tego typu działania. Adresatem są więc tu również media, które powinny pokazywać przykłady pozytywnych rozwiązań występujących w kraju.

Samorządy wobec nierówności edukacyjnych

Moderator: *Andrzej Okurowski*

Szkoła wiejska – nie znaczy gorsza, szkoła w małych ośrodkach miejskich to bardzo często kuźnia talentów. W tych małych, lokalnych środowiskach widać znaczenie szkoły w kreowaniu właściwych relacji społecznych. Szkoła wiejska to centrum edukacji kulturalno-oświatowej, to szkoła bliska domowi, pracująca z rodziną i otoczeniem. Bardzo często jednak wiejska szkoła charakteryzuje się złą bazą dydaktyczną, brakiem odpowiednich warunków lokalowych, brakiem infrastruktury sportowej. To główne zadania dla samorządów, które z wykorzystaniem środków Unii Europejskiej mają niepowtarzalną szansę na likwidowanie występujących różnic w polskiej oświacie.

Postulat 102 **Równoprawne traktowanie przez samorząd szkół prowadzonych przez organizacje pozarządowe oraz szkół, dla których organem prowadzącym jest samorząd**

W każdej z tych szkół uczą się gminni uczniowie, ich rodzice to mieszkańcy, wyborcy i podatnicy, a budynki stanowią własność gminy. Samorządy w jednakowym stopniu powinny uwzględniać, np. w planach remontowych, zarówno placówki publiczne, jak i niepubliczne.

Pojawienie się tego postulatu wskazuje nie tyle na niedoskonałość obowiązującego prawa, ile na niewłaściwe praktyki obowiązujące w samorządach. Walka z tymi praktykami wymaga zmiany mentalności lokalnych władarzy, ale również pokazywania korzyści płynących dla samorządów z innego, niż opisywany, sposobu traktowania placówek niepublicznych.

Postulat 103 **Udzielanie pomocy merytorycznej wiejskim nauczycielom**

W małych szkołach są małe środki na doskonalenie zawodowe. Ważne jest budowanie kompetencji, sieci współpracy (np. przedmiotowców, którzy w małych szkołach są osamotnieni). Szkolenia nauczycieli odbywają się ze środków ustalanych na podstawie przepisów oświatowych (0,5% od wynagrodzeń nauczycieli w danym roku kalendarzowym). Zwiększenie tych kwot wiązałoby się z koniecznością zmian stosownych przepisów prawa.

Postulat wymaga dofinansowania takich działań przez samorządy. Wydaje się również, że adresatem tego postulatu są wszystkie instytucje zajmujące się doskonaleniem zawodowym nauczycieli, m.in. ORE. Każde nowe opracowanie, poradnik, pomoc dydaktyczna jest bardzo ważna dla szkół, a szczególnie dla szkół wiejskich, w których nawet 90% budżetu stanowią płace i ich pochodne. Oczywiście nie oznacza to, że obecnie taka pomoc merytoryczna nie występuje, ale że można byłoby ją podnieść na wyższy poziom.

Postulat Przywrócenie dobrego imienia klasom łączonym**104**

Postulat, który w związku z malejącą liczbą dzieci, szczególnie na wsiach, staje się coraz poważniejszy. Ten typ kształcenia występuje z powodzeniem np. w krajach skandynawskich. Podstawowym problemem dla tego typu rozwiązań jest brak odpowiednio przygotowanych nauczycieli, brak pomocy dydaktycznych i materiałów wspierających nauczycieli. Bardzo ważną kwestią jest pokazanie, że ten sposób edukowania nie musi być gorszy, i zmieniać tego, wywodzącego się jeszcze z odległych czasów PRL-u, stereotypu myślenia rodziców. Należy opracować i upowszechniać materiały dla nauczycieli do wspólnego nauczania dzieci w różnym wieku, przygotować materiały dla rodziców na temat korzyści płynących z tego sposobu uczenia się.

Postulat wymaga: realizacji zadania przez IBE, ORE, pokazania, że wspólne nauczanie dzieci w różnym wieku może przynieść wiele korzyści.

Postulat Szkoły jako lokalne centra kulturalno-oświatowe, rozszerzające swoją ofertę poza dydaktykę dla dzieci i młodzieży**105**

Szkoły w małych ośrodkach, a szczególnie na wsi, powinny spełniać funkcję kulturalno-oświatową dla lokalnych środowisk. Samorządy powinny wspierać szkoły w działaniach podnoszących jakość życia lokalnych społeczności, szczególnie w zakresie rozwijania edukacji dorosłych, co staje się szczególnie ważne w sytuacji starzenia się polskiego społeczeństwa. Samorządy racjonalizując swoje budżety, coraz częściej dostrzegają z jednej strony nie w pełni wykorzystywany potencjał placówek oświatowych (zarówno ludzki jak i rzeczowy), z drugiej widzą potencjalne korzyści płynące z rozszerzania zadań dla szkół, wykraczające poza codzienną dydaktykę. Nadal potrzeba pokazywania dobrych przykładów już funkcjonujących rozwiązań (np. z wykorzystaniem środków unijnych). Również wsparcie ze strony mediów jest bardzo ważne, gdyż wielokrotnie podejmowane działania w małych ośrodkach nie mają szans na szersze rozpropagowanie.

Postulat wymaga: międzyresortowego patrzenia na wiejską szkołę - przez instytucje centralne i samorządy; umożliwienia jej korzystania z różnych strumieni finansowania zgodnych z dodatkowymi zadaniami.

Lepszy start ucznia na rynku pracy

Moderator: *Andrzej Okurowski*

Dynamicznie zmieniający się rynek pracy, stawia przed systemem edukacji nowe zadania. Pracodawcy oczekują wykwalifikowanych absolwentów, posiadających niezbędną teoretyczną i praktyczną wiedzę, a także wiele niezbędnych kompetencji społecznych. Zachodzące w ostatnich latach zmiany w szkolnictwie zawodowym powinny być wzbogacone o edukację prozawodową już od poziomu szkoły podstawowej. Ułatwiłoby to podejmowanie świadomych i optymalnych decyzji dotyczących wyboru dalszej ścieżki edukacyjnej i zawodowej kolejnym rocznikom absolwentów.

Postulat **Wprowadzenie treści zawodoznawczych na trzecim etapie edukacyjnym**

106

Wprowadzenie obligatoryjnego przedmiotu kształcenia ogólnego na trzecim etapie edukacji – „edukacja prozawodowa”. Można również wprowadzić treści zawodoznawcze do podstawy programowej kształcenia ogólnego poszczególnych przedmiotów na drugim etapie edukacyjnym.

Postulat wymaga: zmiany podstawy programowej na trzecim etapie edukacji (ewentualnie na drugim etapie), stosownego rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej.

Postulat **Powoływanie koordynatora ds. doradztwa zawodowego we wszystkich jednostkach samorządu terytorialnego**

107

Głównym jego zadaniem byłoby tworzenie kanałów komunikacji między szkołami a przedsiębiorcami, wspieranie szkolnych doradców zawodowych oraz monitorowanie zmian zachodzących na rynku pracy.

Postulat wymaga: stworzenia przez lokalne samorzdy przepisów określających zakresy obowiązków takich koordynatorów. W przypadku finansowania tych stanowisk z budżetu centralnego Ministerstwo Edukacji Narodowej lub Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej musiałyby zagwarantować w budżecie stosowne środki, które w postaci dotacji kierowane byłyby do samorządów. Jest to o tyle istotne, że w ostatnim okresie dokładano samorządom zadań w tych obszarach, nie zwiększając środków na ich realizację.

Postulat **Zmiana zasad finansowania przez samorzządy zajęć edukacji prozawodowej z fakultatywnych na obligatoryjne**

108

W chwili obecnej edukacja prozawodowa odbywa się najczęściej w ramach godzin wychowawczych i jest prowadzona przez osoby najczęściej niemające odpowiednich kompetencji. Dyrektor może wystąpić do samorzządu o dodatkowe środki finansowe na tego typu zajęcia, ale samorząd nie ma obowiązku ich uruchomić (z reguły, ze względu na ograniczoność budżetu, odmawia).

Ten postulat łączy się z postulatem pierwszym – w przypadku wpisania tych zajęć do podstawy programowej automatycznie stają się one obligatoryjne. Obecnie tylko bogate samorzządy decydują się na ich realizację.

VI. POZOSTAŁE POSTULATY

Poniższe postulaty pochodzą z przestrzeni Open Space podczas III Kongresu Polskiej Edukacji

Postulat 109 **Wprowadzenie stałej, cyklicznej audycji w telewizji publicznej, poświęconej problemom edukacji**

Pomimo że nauczyciele są jedną z największych grup zawodowych, a temat szkoły społecznie istotny, brakuje programu w telewizji publicznej, skoncentrowanego na sprawach edukacji. Nauczyciele, uczniowie oraz rodzice powinni otrzymać możliwość rozmowy o edukacji za pośrednictwem TVP.

Postulat wymaga: zmian w ramówce programowej publicznej telewizji (TVP).

Postulat 110 **Wsparcie formalne, merytoryczne i finansowe grup tworzących edukację demokratyczną**

Jako samoorganizujących się grup tworzących nieformalną sieć dzielącą się dobrymi praktykami. Potrzeba wypracowania formy wsparcia finansowego ze środków subwencyjnych dla rodziców biorących odpowiedzialność za edukację i przystąpienie dziecka do egzaminów przedmiotowych. Potrzeba również wypracowania dobrych form współpracy ze szkołami macierzystymi dziecka (szkoła, w której dziecko realizuje obowiązek szkolny) w zakresie egzaminowania dziecka.

Postulat wymaga: opracowania systemu wsparcia (MEN); wsparcia władz lokalnych (JST).

Postulat 111 **Wprowadzenie obowiązkowych warsztatów z samooceny ucznia w systemie kształcenia przyszłych nauczycieli**

Wprowadzenie tej formy oceniania wyników uczenia się jest uwarunkowane orientacją nauczyciela, jak ten proces u ucznia stymulować i wspierać. Dopiero przygotowanie nauczycieli w trakcie ich kształcenia umożliwi autentyczne upowszechnianie samooceny w szkołach.

Postulat wymaga: modyfikacji sylabusu studiów nauczycielskich (konferencja rektorów, porozumienie międzyresortowe MEN i MNiSW); warsztatów dla nauczycieli i rodziców (ośrodki metodyczne).

Postulat 112 **Zobowiązanie zewnętrznego nadzoru pedagogicznego do traktowania samooceny ucznia jako priorytetowego elementu ewaluacji**

Położenie nacisku na stosowanie w szkołach samooceny jako realnej alternatywy lub uzupełnienia oceniania przez nauczyciela musi być wzmacniane przekazem organów nadzorujących jakość edukacji, że takie narzędzie ma szczególny priorytet, szczególnie w sytuacji, gdy ta forma oceniania procesu edukacji nie jest w polskiej oświacie powszechna.

Postulat wymaga: modyfikacji systemu ewaluacji zewnętrznej (kuratoria).

VII. MODERATORZY DYSKUSJI

Dyskusję na portalu „Nasza Edukacja” oraz podczas III Kongresu Polskiej Edukacji wspierał zespół moderatorów – rodziców, nauczycieli, dyrektorów, działaczy organizacji społecznych.

**Bożena
Będzińska
-Wosik**

Dyrektorka Szkoły Podstawowej nr 81 im. Bohaterskich Dzieci w Łodzi – pierwszej „budzącej się szkoły” w Polsce, pasjonatka neurodydaktyki.

**Marcin
Bruszewski**

Wiceprezes Zarządu Fundacji Social Wolves, współtwórca olimpiady „Zwolnieni z teorii”, laureat stypendium im. Lesława A. Pagi, członek Zespołu ds. Strategii przy Minister Edukacji Narodowej.

**Wojciech
Dudziak**

Inicjator akcji Rewolucja w edukacji, współautor Paktu dla Nauki, członek Zespołu ds. Strategii przy Minister Edukacji Narodowej.

**Zofia
Dzik**

Prezeska, Fundacja Humanites – Sztuka Wychowania

**Zofia
Grudzińska**

Nauczycielka języka angielskiego, członkini sekcji Autonomia ucznia w Międzynarodowym Stowarzyszeniu Nauczycieli Języka Angielskiego IATEFL-PL, zajmuje się też wsparciem psychologicznym.

**Grażyna
Kilbach**

Nauczycielka muzyki i zajęć artystycznych, członkini zarządu Polskiego Stowarzyszenia Edukacji i Animacji Muzycznej oraz Federacji Stowarzyszeń Nauczycielskich; współautorka nowej podstawy programowej w zakresie muzyki.

**Aneta
Korzeniowska**

Polonistka, zaangażowana w projekt: Akademia Przywództwa Liderów Oświaty, realizowany przez Fundację Humanites – Sztuka Wychowania.

**Wojtek
Kreft**

Psycholog, doradca zawodowy, trener, Przewodniczący Stowarzyszenia Doradców Szkolnych i Zawodowych RP.

**Daria
Nożyńska**

Członkini Fundacji Social Wolves, laureatka konkursu Prezydent m.st. Warszawy za najlepszy projekt z zakresu edukacji kulturalnej, mentorka olimpiady Zwolnieni z teorii.

**Andrzej
Okurowski**

Radny Gminy Grodzisk Mazowiecki, były dyrektor Zespołu Szkół nr 1 w Grodzisku Mazowieckim.

**Elżbieta
Piotrowska
-Gromniak**

Założycielka i prezeska Stowarzyszenia Rodzice w edukacji, liderka środowisk rodzicielskich w Polsce, członkini Zespołu ds. Strategii przy Minister Edukacji Narodowej.

**Małgorzata
Piotrowska
-Skrzypek**

Prezeska Federacji Stowarzyszeń Nauczycielskich i wiceprezeska Stowarzyszenia Nauczycieli Języka Francuskiego w Polsce, wykładowczyni w Centrum Kształcenia Nauczycieli Języków Obcych i Edukacji Europejskiej Uniwersytetu Warszawskiego.

**Katarzyna
Płaza**

Specjalistka ds. public relations w Stowarzyszeniu Rodzice w Edukacji, koordynatorka projektów edukacyjnych w Fundacji Edukacja na NOWO.

**Anna
Stokowska**

Specjalistka ds. otwartej edukacji w Centrum Cyfrowym. Koordynowała projekty w Centrum Edukacji Obywatelskiej oraz w Fundacji im. Stefana Batorego.

**Marzena
Żylińska**

Ekspertka w zakresie neurodydaktyki oraz metodyki, autorka książki Neurodydaktyka. Nauczanie i uczenie się przyjazne mózgowi, członkini Zespołu ds. Strategii przy Minister Edukacji Narodowej.

